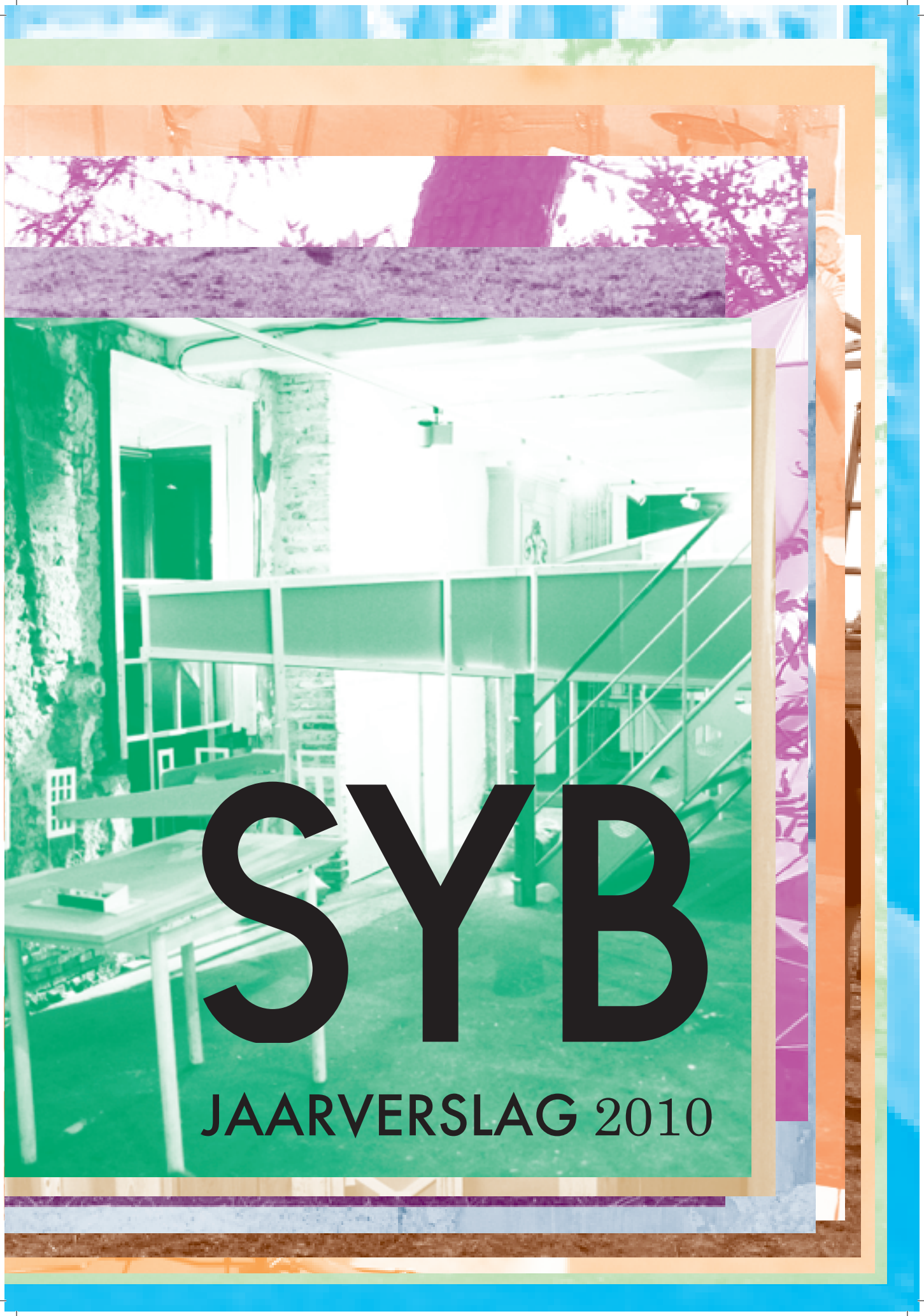

SYB

JAARVERSLAG 2010

SYB
Hoofdstraat 70
9244 CP Beetsterzwaag
www.kunsthuissyb.nl

SYB Inhoudelijk jaarverslag 2010

MET MOJOHOTO IN DE HELIKOPTER Lieke Snellen, Paulien Föllings, Rachel Carey

Our house in the middle of the street

VOORWOORD

Our House in the Middle of the Street...

Kunsthuis SYB biedt al vele jaren een podium aan jonge, veelbelovende kunstenaars. In de betrekkelijke luwte van het Friese plattelandsdorp Beetsterzwaag kunnen ze een periode verblijven, werken en presenteren. SYB heeft zich op deze manier in de afgelopen 10 jaar een bijzondere plaats verworven in de hedendaagse kunstwereld. Uitgebreid hebben we bij dit tweede lustrum stilgestaan en gevierd met een symposium en een feestelijk diner. Een publicatie en tentoonstelling buiten Friesland volgen nog komende zomer.

Ook in 2010 gaven de kunstenaars met hun projecten een veelzijdige invulling aan ons concept. Zo waren er performance- en videoprojecten van Deirdre M. Donoghue, Nina Yuen, multidisciplinaire projecten van Erica van Loon, Cross reference en de alumni van het Sandberginstituut, ruimtelijk/architectonische projecten van Lieke Snellen en Mathilde van Beekhuizen, een fotografisch project van Laurence Aëgerter en Ronald van Tienhoven en een beeldend project van Sybren Renema en Tommy van Zoelen.

Inhoudelijk liepen de projecten uiteen van ochtendrituelen, herinneringen, een eigenzinnige canon van Fries cultureel erfgoed, landschap, kunstenaarskolonie, een oude publicatie uit 1955, tot het gebruik van tekst en theorie in de kunsten en de beleving van ruimte of gebouwde omgeving.

We lieten ons zien op de Kunstvlaai met een videopresentatie en performances van Nina Wijnmaalen. En we organiseerden de vijfde Sybren Hellinga Kunstprijs, die in november werd gewonnen door Jetske Verhoeven met de film J'attends la guerre.

We zijn verguld met onze nieuwe website, die niet alleen ons rijke archief toont, maar ook veel informatie verstrekt over de lopende projecten. Residerende kunstenaars kunnen in een weblog hun dagelijkse ervaringen en vorderingen noteren, zodat ook op afstand de ontwikkeling van de projecten is te volgen.

Tenslotte zijn we ingenomen met onze gedreven medewerkers die zich vrijwillig inzetten om een plek als de onze in stand te houden. In deze spannende politieke tijden, waarbij de kunsten en podia als de onze onder grote bezuinigingsdruk staan, gaan we extra gemotiveerd op weg naar ons derde lustrum.

Dit inhoudelijk jaarverslag is beknopt in tekst en beeld, onze website biedt veel meer en laat u zien waarom wij zo trots zijn.

Stina van der Ploeg,
Voorzitter Stichting SYB

Voorjaar 2011

Jenny
Artist

INHOUDSOPGAVE

INLEIDING	BLZ.	8
ORGANISATIE		10
ACTIVITEITEN IN 2010		12
EVALUATIE		18
BIJLAGE 1: PERSONELE BEZETTING		32
BIJLAGE 2: BEZOEKERS AANTALLEN EN PUBLICITEIT		34
BIJLAGE 3: RECENSIES 2010		37

5E SYBREN HELLINGA KUNSTPRIJS
GENOMINEERDEN-TENTOONSTELLING Jenny Lindblom

INLEIDING

In het jaar 2000 is Kunsthuis SYB opgericht vanuit het gedachtegoed van de in maart 2000 overleden experimentele galeriehouder Sybren Hellinga. SYB heeft zich ontwikkeld tot een unieke Artist Residency met een stevig fundament.

Kunsthuis SYB staat aan de voornaamste toegangsweg van het Friese dorp Beetsterzwaag, genesteld tussen de juwelier, bank en sigarenboer. Het rijksmonument is in opdracht van wijlen Sybren Hellinga onder architectuur uitgebouwd.
De benedenverdieping is in gebruik als werk- en presentatieruimte. Op de eerste en tweede etage bevinden zich een flexibel in te delen woonkamer annex kantoor, een woonkeuken en twee slaapvertrekken. Achter het pand ligt een grote tuin. Het huis is groot genoeg om meerdere mensen tegelijkertijd te huisvesten.

Op basis van een projectvoorstel worden kunstenaars uitgenodigd om zes weken in Kunsthuis SYB te werken en te verblijven. De periode wordt afgesloten met een publiek moment, dat verschillende vormen aan kan nemen. Om het werkproces te kunnen volgen is SYB in het weekend geopend voor publiek. Kunstenaarsprojecten worden zelfstandig en

De missie van **SYB**

Kunsthuis SYB wil hedendaagse kunstenaars een werkplek bieden in de luwte van de kunstwereld. Tijdens een projectperiode in Kunsthuis SYB kunnen kunstenaars zich ontwikkelen door middel van onderzoek, experiment en nieuwe samenwerkingsverbanden. Kunsthuis SYB biedt hiertoe ruimte, stimulans en ondersteuning.

GOOD MORNING FRIESLAND Nina Yuen

in alle vrijheid gerealiseerd. Kunstenaars benaderen collega's die verwantschap tonen in hun werk, of die hen kunnen uitdagen in hun ontwikkeling. Zo ontstaat ruimte voor uitwisseling van ervaring en kennis, onderzoek, productie, experiment en kritische reflectie. Kunstenaars worden in de gelegenheid gesteld om een volgende stap te zetten en zich zowel inhoudelijk als professioneel te verdiepen. SYB biedt de randvoorwaarden, adviseert, stimuleert en volgt op de voet.

Met het doel de kunstenaars van waardevolle feedback te voorzien loopt er parallel aan de programmering een recensentenprogramma. Jonge professionele en talentvolle recensenten worden gezocht en gevraagd een recensie te schrijven. Kunsthuis SYB wil hiermee bijdragen aan de ondersteuning en ontwikkeling van een nieuwe groep kunstcritici en een levendig kunstkritisch klimaat. De recensies worden verspreid via de nieuwsbrief en de website. Ze zijn te lezen in bijlage 3 van dit jaarverslag.

Kunsthuis SYB werd in 2010 financieel ondersteund door de Mondriaan Stichting en de Provincie Friesland. De gemeente Opsterland en tal van omwonenden, bedrijven en vrijwilligers boden SYB het afgelopen jaar ondersteuning in praktische zin.

ORGANISATIE

SYB bestond in 2010 tien jaar en dat hebben we gevierd. Het hart van de organisatie klopt als nooit tevoren. Met de inzet van zo'n twintig vrijwilligers houden we het gedachtegoed van Sybren Hellinga levend en zetten we ons in om onze missie ten uitvoer te brengen.

SYB heeft zich ontwikkeld van een initiatief gedragen door enkele intensief betrokken vrienden van Sybren Hellinga tot een gestroomlijnde organisatie. In 2010 is gewerkt aan een nieuwe organisatie structuur, die met ingang van 2011 van kracht is. SYB blijft draaien op vrijwilligers met een grote betrokkenheid. Zij krijgen daarvoor, met uitzondering van het bestuur, jaarlijks een kleine vrijwilligersvergoeding. Alleen de coördinator wordt op freelance basis betaald.

Het nieuwe organisatiereglement is gebaseerd op de Code Cultural Governance. De Code Cultural Governance beoogt goed, verantwoord en transparant bestuur en toezicht in de culturele sector. Kunsthuis SYB kiest voor het in de Code Cultural Governance benoemde bestuur+directiemodel. De coördinator neemt hierbij de rol van directeur in. Deze deelt de zakelijke verantwoordelijkheid met het bestuur en delegeert inhoudelijke, beheer en publicitaire taken aan verschillende clubs. Kunsthuis SYB legt zoveel mogelijk de artistiek-inhoudelijke verantwoordelijkheid bij de programmeringcommissie.

De Artclub vormt de programmeringscommissie. Zij heeft de artistieke leiding en is het kloppende hart van de organisatie. De Artclub bestaat uit jonge kunstenaars en kunsttheoretici die binnen de or-

5E SYBREN HELLINGA KUNSTPRIJS
GENOMINEERDEN-TENTOONSTELLING Laurence Aëgerter

ganisatie ruimte krijgen om zich te ontwikkelen als curator. Voorheen was de programmering in handen van maar twee of drie mensen, nu is het een vier- tot zeskoppige commissie. De Artclub leden wonen verspreid over Nederland en kunnen zo putten uit verschillende netwerken. Leden verbinden zich voor gemiddeld twee jaar aan de organisatie. In 2010 traden Maritt Kuipers, Remco Torenbosch, Angela Serino en Rutger Emmelkamp toe tot Artclub. Gerben Willers en Irene Kromhout namen afscheid. Maja Bekan en Lotje van Lieshout namen het gehele jaar zitting. De Artclub bepaalt de artistiek-inhoudelijke koers, formuleert het beleidsplan, programmeert projecten en kunstenaars, begeleidt en volgt de residerende kunstenaars, evalueert gerealiseerde projecten, initieert nieuwe activiteiten en geeft sturing aan het recensentenprogramma.
Projectkunstenaars worden actief gescout door de Artclub of benaderen SYB zelf. Ingediende projectvoorstellen worden getoetst op kwaliteit en aansluiting bij de missie van SYB. Elk project wordt gevolgd en eventueel inhoudelijk begeleid door een Artclub lid. De Artclub vergadert maandelijks met de coördinator in Beetsterzwaag.

De coördinator heeft een sturende rol en biedt ondersteuning en het zakelijke kader aan de programmeringcommissie, heeft de dagelijkse leiding over de organisatie, is verantwoordelijk voor de publiciteit, stuurt de vrijwilligers aan, is het eerste aanspreekpunt naar buiten, zorgt voor de projectfinanciën en ondersteunt de projectkunstenaars. In 2010 was Maartje Peters coördinator. Zij werd ondersteund door de publiciteitscommissie, oftewel de Pubclub. Sabien Teulings schreef alle persberichten, die naar het Engels vertaald werden door Christianna Möllenkamp. Sarah Bogers verzorgde de documentatie en alle advertenties, maakte de SYB nieuwsbrieven en deed de vormgeving van het jaarverslag 2009. Ook het jaarverslag 2010 is door haar ontworpen.

Evenzeer van belang voor SYB zijn de vrijwilligers in de directe omgeving van het kunsthuis. De zogenaamde Huisclub staat paraat om de projectkunstenaars praktische hulp te bieden in en om het kunsthuis. De leden van Huisclub voeren tevens kleine klussen uit, beheren de sleutels en houden een oogje in het zeil. De vaste lokale krachten van SYB zijn Annemarie en Lutske van Veen, evenals Jan Harmsma, Mechteld van der Loo, Durk Schroor en Guus Schuivens. Minke Tabak deed de postverwerking. Eens per jaar heeft de Huisclub een vergaderdiner met de coördinator.

Het bestuur stelt het financieel en organisatorisch beleid vast en draagt samen met de coördinator zorg voor de uitvoering ervan. Het bestuur draagt de eindverantwoording over de stichting. Ook in 2010 was Stina van der Ploeg bestuursvoorzitter, Richard de Lange was penningmeester en Anne Jaap de Rapper was secretaris.

De oprichters van SYB, Chris Hellinga, Anja Swint en Emmie Muller waren ook in 2010 erelid en adviseur. Incidenteel staan zij de organisatie bij met raad en daad.

Het pand wordt gehuurd van de Sybren Hellinga Stichting, die sinds 2006 eigenaar is. Deze stichting draagt zorg voor het beheer van het huis en de inboedel. Stichting SYB zorgt voor de dagelijkse exploitatie.

GOOD MORNING FRIESLAND
Nina Yuen
8 januari t/m 14 februari 2010

A CERTAIN CAPACITY FOR OCCUPYING SPACE
Deirdre M. Donoghue
17 februari t/m 30 maart 2010

MET MOJOHOTO IN DE HELIKOPTER
Lieke Snellen, Paulien Föllings, Rachel Carey
31 maart 2010 t/m 9 mei 2010

DE KOLONIE / THE COLONY
alumni Sandberg Instituut
12 mei t/m 15 juni 2010

SYB OP KUNSTVLAAI 2010
THE UNKNOWN ARTIST, HIS BAD TASTE AND
THE WAY HE MOVES HIS FAMOUS BODY
Nina Wijnmaalen
15 mei t/m 23 mei 2010

.
HET NIEUW FRIES MUSEUM PRESENTEERT: MATA
HARI'S HOOFD
Timmy van Zoelen, Sybren Renema
23 juni t/m 3 augustus 2010

VELDWERK
Erica van Loon
4 augustus t/m 6 september 2010

TRISTES TROPIQUES: ILLUSTRATIONS HORS TEXTE
Laurence Aëgerter & Ronald van Tienhoven
8 september t/m 19 oktober 2010

CROSS-REFERENCE
18 September t/m 15 oktober 2010

OUR HOUSE IN THE MIDDLE OF THE STREET
23 oktober t/m 24 oktober 2010

5E SYBREN HELLINGA KUNSTPRIJS
GENOMINEERDEN-TENTOONSTELLING
Carl Johan Högberg, Daniël de Roo, Jenny Lindblom,
Jetske Verhoeven, Laurence Aëgerter
27 oktober t/m 14 november 2010

BLIKVELD
Mathilde van Beekhuizen
17 november 2010 t/m 2 januari 2011

GOOD MORNING FRIESLAND Nina Yuen

GOOD MORNING FRIESLAND
Nina Yuen
8 januari t/m 14 februari 2010

De Amerikaanse performance- en videokunstenaar Nina Yuen (Hawaii, 1982) startte het nieuwe decennium in Beetsterzwaag met een grondige analyse van het ochtendritueel. Na het observeren van dagelijkse ochtendgebruiken zoals wakker worden, tanden poetsen, uitstrekken en ontbijten speelde ze deze handelingen na in drie zelfgemaakte decors. Hiermee ging ze in persoonlijke variaties in de ochtendroutine en het collectieve opstaan dat plaatsvindt in iedere gemeenschap, iedere ochtend weer, achter iedere deur.

A CERTAIN CAPACITY FOR OCCUPYING SPACE
Deirdre M. Donoghue
17 februari t/m 30 maart 2010

De Fins/Ierse kunstenaar Deirdre M. Donoghue (Finland, 1971) onderzocht in A Certain Capacity For Occupying Space de relatie tussen het persoonlijk beleefde en het cultureel geconstrueerde van herinnering. De bewoners van Beetsterzwaag werden uitgenodigd om hun herinneringen te delen. Donoghue presenteerde een video waarin ze vijf vrouwen interviewt over het kunstwerk dat ze alle vijf drie jaar geleden in Londen hadden gezien. Donoghue sloot de intensieve periode van onderzoek, praktische verkenning en filmproductie feestelijk af met de Open Office for Words, een interdiscipli-naire zonmiddag met zelfgebakken taart, thee en koffie met medewerking van wetenschappelijk expert op het terrein van herinnering Laura Basu, en schrijver/redacteur Steve Rushton.

MET MOJOHOTO IN DE HELIKOPTER
Lieke Snellen, Paulien Föllings, Rachel Carey
31 maart t/m 9 mei 2010

De eerste ingreep die Lieke Snellen samen met Paulien Föllings deed was het plaatsen van een felrode wand voor één van SYB's historische binnenmuren. Ze reduceerde de architectuur tot grondvorm en werkte vervolgens aan schaalmodellen die refereren aan vormen die het lichaam begrijpt, maar desoriënterend zijn samengesteld. Snellen is geïnteresseerd in de gebouwde omgeving en de manier waarop het menselijk lichaam aan de hand van architectuur en objecten navigeert. Naast het ontdekken van de fysieke beleving van de ruimte, heeft Snellen het medium sculptuur nader onderzocht. Op uitnodiging van Snellen werkten beeldend kunstenaars Paulien Föllings en Rachel Carey ieder een week in Kunsthuis SYB. In interactie met het werk van Föllings en Carey maakte Snellen onder andere de plakplastieken Marmeren Toren (werktitel).

ACTIVITEITEN 2010 ACTIVITEITEN 2010 ACTIVITEITEN 20

DE KOLONIE / THE COLONY
alumni Sandberg Instituut
12 mei t/m 15 juni 2010

In het voorjaar richtten 17 oud studenten van het Sandberg Instituut een fictieve kunstenaarskolonie op in Beetsterzwaag. Elke week nam een andere groep kunstenaars zijn intrek in het huis en gaandeweg kreeg de kolonie steeds meer vorm. Er ontstonden personages, samenwerkingsverbanden en veel nieuw werk. Na afloop van iedere week waren er feestelijke lunchpresentaties voor de volgende groep en het publiek. Op de weblog waren de ontwikkelingen vanaf een afstand te volgen. Deelnemende kunstenaars waren Dorien de Wit, Battal Kurt, Aukje Dekker, Wouter Klein Velderman, Tom Milnes, Su Tomesen, Salomé Lamas, Sachi Miyachi, Richtje Reinsma, Pavel van Houten, Nadine Hottenrott, Marrit Snel, Mannie Krak en Gemma Pauwels. Het project werd opgezet en gecoördineerd door Marieke Coppens en Lotje van Lieshout.

SYB OP KUNSTVLAAI 2010 THE UNKNOWN ARTIST, HIS BAD TASTE AND THE WAY HE MOVES HIS FAMOUS BODY
Nina Wijnmaalen
15 mei t/m 23 mei 2010

In 2010 is Nina Wijnmaalen (Groningen, 1980) uitgenodigd om SYB en zichzelf op de kaart te zetten op de Kunstvlaai in Amsterdam. Met 10.000 bezoekers en 70 kunstinstellingen, kunstenaarsinitiatieven en masteropleidingen betekende aanwezigheid op de Kunstvlaai een goede investering in het netwerk en de naamsbekendheid; een kans die SYB als enige Friese Artist Residency niet voorbij wilde laten gaan. Wijnmaalen gaf een dagelijkse performance volgens een vastomlijnd maar ongeoefend script. Haar ruimte op de Kunst-vlaai was ingericht als een groezelige huiskamer met een bankje, een naaimachine, oosterse tapijten, een tafeltje, een ladekastje met attributen, een schilderijtje, een makreel, een orchideetje en op de grond 10 televisies. De televisies vertoonden video's waarop Wijnmaalen te zien is in verschillende rollen.

HET NIEUW FRIES MUSEUM PRESENTEERT: MATA HARI'S HOOFD
Timmy van Zoelen, Sybren Renema
23 juni t/m 3 augustus 2010

Beeldend kunstenaars Sybren Renema (Dordrecht, 1988) en Timmy van Zoelen (IJsselstein, 1982) installeerden tijdens de zomerweken in SYB Het Nieuw Fries Museum: een aantal gezamenlijk geproduceerde werken als eerbetoon aan de eenling in het cultureel erfgoed. Collecties in kleine regionale musea spreken volgens beide kunstenaars vaak meer tot de verbeelding dan de geijkte verzamelingen in het grote museum, omdat daar verzamelingen te zien zijn waarbij geen hiërarchie tussen objecten lijkt te bestaan en ook onwaarschijnlijke feitelijkheden uit het Fries cultureel erfgoed gepresenteerd worden. Tegelijkertijd is zelfs de meest traditionele collectie een verzameling verhalen. Met hun project dagen Renema en Van Zoelen de Friese canon uit.
De bezoeker van Het Nieuw Fries Museum blijft in verwarring of het hier gemeende institutionele kritiek of een grap betreft.

010 ACTIVITEITEN 2010 ACTIVITEITEN 2010 ACTIVIEITEN

CROSS-REFERENCE; brainstorm sessie

VELDWERK
Erica van Loon
4 augustus t/m 6 september 2010

Gewoonlijk werkt Erica van Loon (Meppel, 1978) in haar studio aan kunstmatige landschappen in set-achtige opstellingen. In Kunsthuis SYB ging Van Loon een experiment aan met video. Ze bouwde een zwevende sculptuur geïnspireerd op de doosvlieger experimenten van Alexander Graham Bell en bracht deze in het landschap rondom SYB 'als een teken in de lucht, als een zoeker die over het landschap beweegt'.
Op uitnodiging van Van Loon verbleef Takako Hamano (Tokyo, Japan, 1975) de laatste twee weken van de projectperiode in SYB. Hamano reflecteerde met haar werk op haar recente verblijf in het Japanse landschap. Met haar tweede gast Erik de Jong voerde Van Loon gesprekken. De Jong is bijzonder hoogleraar Cultuur, Landschap en Natuur aan de Faculteit der Geesteswetenschappen van de UvA en doet onderzoek naar de samenhang tussen cultuur, kunst, natuur en land-schap. Hij bekleed de Artisleerstoel, ingesteld op voordracht van Natura Artis Magistra en het Fonds BKVB.

TRISTES TROPIQUES: ILLUSTRATIONS HORS TEXTE
Laurence Aëgerter & Ronald van Tienhoven
8 september t/m 19 oktober 2010

Laurence Aëgerter (Marseille, 1972) en Ronald van Tienhoven (Den Haag, 1956) werkten vanuit SYB met de bewoners van Beetsterzwaag aan de reconstructie van een serie van 63 foto's uit de vijftiger jaren van de Franse cultureel antropoloog Claude Lévi-Strauss. De foto's verschenen als bijlage bij het boek Tristes Tropiques (1955). Gezamenlijk met de bewoners verplaatsten de kunstenaars zich in het etnografisch perspectief van meer dan een halve eeuw geleden aan de andere kant van de oceaan. Compositie, lichaamshouding en gezichtsexpressie van de oorspronkelijke geportretteerden werden strikt nagebootst. Ook de locaties in en rond Beetsterzwaag werden gekozen op grond van hun gelijkenis met de plekken die Lévi-Strauss vastlegde. Het eindresultaat is een replica van de bijlage.

CROSS-REFERENCE
18 September t/m 15 oktober 2010

The Object Lag, Cross Reference is een concept van Emily Williams, kunstenaar en gastcurator van Nieuwe Vide, kunstruimte in Haarlem. Het project is georganiseerd in samenwerking met Maja Bekan, kunstenaar en lid de programmeringcommissie van Kunsthuis SYB, en Suzie Hermán, student MA kunstgeschiedenis. Dit project ging over de praktijk van het schrijven en het gebruik van theorie als integraal onderdeel van het werk van kunstenaars en vormgevers. Doel van Cross Reference was het experimenteren met het lezen van tekstuele werken door presentatievormen te vinden die verder gaan dan een lineaire vertelling of gedrukte tekst. Scott Joseph, Rachel Koolen, Camilla Wills, Susana Pedrosa, Mrova (Ivette Zub) en Ceel Mogami de Haas hebben deelgenomen aan dit project. Deze geselecteerde kunstenaars hadden recent een thesis geschreven in het kader van hun opleiding of gebruiken tekst en theorie als onderdeel van hun werk. Op uitnodiging van Nieuwe Vide en SYB experimenteerden ze met proces en presentatie, waarbij schrijven meer wordt dan de uitleg van een kunstwerk en een werk op zich vormt. Iedere zaterdagavond vond een publieke presentatie plaats en de periode is afgerond met de gezamenlijke eindpresentatie op vrijdagavond 15 oktober.

OUR HOUSE IN THE MIDDLE OF THE STREET

23 oktober t/m 24 oktober 2010

Op 23 oktober 2010 vierde Kunsthuis SYB zijn tienjarig bestaan als residentie voor kunstenaars met een symposium en een feest. Kunsthuis SYB wilde niet alleen feestelijk terugblikken maar ook kritisch vooruitkijken. Daartoe hebben Maja Bekan en Irene Kromhout zes sprekers gevraagd te reflecteren op het thema 'huis' binnen een breed hedendaags kunsttheoretisch kader met bijzondere aandacht voor de projectkunst. Daniëlle van Zuijlen, Deirdre M. Donoghue, Ana Nikolic, Aymeric Mansoux, Frans-Willem Korsten en Emily Williams kregen elk één invalshoek toebedeeld die raakte aan het gebruik en functioneren van kunsthuis SYB: nesting, hospitality, private/public, playground structures, social politics en open house. Manel Esparbé i Gasca gaf een performance genaamd 'Voodoo Coffee', Basje Boer las voor uit het in SYB ontstane werk 'Het Huis met de Arend' en Gerwin Luijendijk en Kathrin Maria Wolkowicz gaven een muzikale performance.

5E SYBREN HELLINGA KUNSTPRIJS GENOMINEERDEN-TEN-TOONSTELLING

Carl Johan Högberg, Daniël de Roo, Jenny Lindblom, Jetske Verhoeven, Laurence Aëgerter

27 oktober t/m 14 november 2010

De vijfde Sybren Hellinga Kunstprijs is gewonnen door Jetske Verhoeven. De jury bestond uit Hilde de Bruijn (voorheen SMART Project Space), Hanne Hagenaars (Mister Motley), Ad de Jong (beeldend kunstenaar) en Lotje van Lieshout (winnaar vierde Sybren Hellinga Kunstprijs). De Artclub maakte een voorselectie uit de vele inzendingen, waaruit de jury vijf genomineerden koos: Carl Johan Högberg (Eskilstuna, Zweden, 1979), Daniël de Roo (Amsterdam, 1984), Jenny Lindblom (Eskilstuna, Zweden, 1981), Jetske Verhoeven (Nijmegen, 1980) en Laurence Aëgerter (Marseille, Frankrijk, 1972). De genomineerden kregen drie weken de tijd om hun werk te presenteren, aan te passen op de locatie of om nieuw werk te maken. De jury prees Verhoevens film J'attends la guerre, (wachtend op de oorlog) die "getuigt van een persoonlijke en sterke aanwezigheid en vindingrijkheid, ook in het gebruik van taal. Hiermee brengt ze een spanning teweeg tussen wat zichtbaar is en het onvertaalde en onzichtbare. Ze slaagde erin werk te maken gebaseerd op persoonlijke ervaringen, dat het persoonlijke overstijgt en verbindt met urgente, gedeelde sociaal-politieke omstandigheden." De driejaarlijkse Sybren Hellinga prijs is in 1998 in het leven geroepen door Sybren Hellinga. De prijs bestaat uit een bedrag van 3000 euro.

BLIKVELD

Mathilde van Beekhuizen

17 november 2010 t/m 2 januari 2011

Het jaar werd afgesloten door een raampresentatie. Aan Mathilde van Beekhuizen (Venray, 1974) is gevraagd gedurende een werkperiode in Kunsthuis SYB een werk te ontwikkelen dat vanaf de stoep te beleven is. Op deze manier bood Kunsthuis SYB gedurende de feestdagen en het kerstreces van SYB niet een donker pand maar een toegankelijke en van buiten af zichtbare presentatie aan de inwoners van Beetsterzwaag.
Van Beekhuizen maakte in de etalage van SYB verschillende ruimtes voor het menselijk blikveld; miniaturen met muren en een plafond. De kijker kon elke ruimte overzien door alleen de ogen te bewegen. Zo zocht de installatie van Van Beekhuizen naar de uiterste grenzen van het blikveld. De constructie als geheel is ook zichtbaar, omdat niet alle ruiten gebruikt werden en er dus zicht blijft op de voorruimte van SYB en de installatie.

A CERTAIN CAPACITY FOR OCCUPYING SPACE Deirdre M. Donoghue

EVALUATIE

Ons huis in Beetsterzwaag werd in het jubileumjaar bewoond door een grote diversiteit aan kunstenaars. De projecten varieerden van uitbundig tot ingetogen, van theoretisch tot sculpturaal, van groot opgezette projecten die veel mensen op de been brachten tot verstilde projecten die een zekere concentratie van de bezoeker vroegen. Wat al de projecten gemeen hebben valt samen met de missie van SYB: nieuwe samenwerkingsverbanden, onderzoek en experiment. We kijken dan ook met tevredenheid en trots terug op 2010.

Kers op de taart was het symposium en het jubileumfeest OUR HOUSE IN THE MIDDLE OF THE STREET in oktober. Het, deels met een door SYB gehuurde touringcar uit de Randstad afgereisde publiek vulde alle ruimtes van het huis.

'Bezoekers sjouwden een dag lang door het huis, steeds op zoek naar een volgende spreker. In elke ruimte wachtte iemand: bij de ingang, in de keuken, de woonkamer, de slaapkamer, de tentoonstellingsruimte. Zo goed en zo kwaad als het ging zocht ieder steeds een plekje, soms was het krap, meestal lukte het wel. Aan het eind van de dag had men alle hoeken en gaten van het huis gezien.' Uit recensie Irma Driesen.

Met 'Our House in the Middle of the Street' wilden we niet alleen een feestje vieren, maar probeerden we ook onze karakteristieken in een breder kader te plaatsen en met een kritische blik vooruit te kijken. Dit aan de hand van zes thema's die raken aan de verschillende manieren waarop SYB de afgelopen tien jaar is gebruikt: Nesting, Hospitality, Open House, Social Politics, Playground Structures en Private/Public. Organisatoren Maja Bekan en Irene Kromhout, beiden lid van de programmeringcommissie, nodigden sprekers uit om te reflecteren op een van deze thema's.

Curator **Daniëlle van Zuijlen** benoemde de kracht en potentiële valkuilen van SYB in een genereuze en betrokken brief die werd voorgelezen door Irene Kromhout bij de entree van het huis. Ingaand op het thema 'Hospitality' beschreef Van Zuijlen de rol van publiek en kunstenaar als gast c.q. gastheer en hoe in SYB de rollen kunnen verschuiven.

Vervolgens werd het publiek gevraagd om zich naar de keuken te begeven, waar kunstenaar **Deirdre M. Donoghue** een 'performance lezing' gaf aansluitend bij het thema 'Nesting'. Met 'Kitchen Lecture' poogde Donoghue een lezing te geven en tegelijkertijd een omelet te bereiden waardoor ze voortdurend de draad kwijt raakte. Om haar heen smeerden mensen van de organisatie broodjes voor de gasten. De lezing gaf inhoudelijk commentaar op de situatie.

'Terwijl ze staat te praten haalde een figurant iets van het aanrecht weg dat vervaarlijk lag te smelten tegen de hete pan. [...] Deirdre M. Donoghue, huisvrouw, geeft een lezing terwijl Deirdre M. Donoghue, kunstenaar, een lunch klaarmaakt. Ze maakt geen enkel onderscheid tussen wie ze is en wat ze doet. Ze doet/is alles tegelijk.' Uit recensie Irma Driessen.

Curator **Ana Nikolic** gaf een lezing over Private/Public' via Skype vanuit haar schoonmoeders woonkamer in Belgrado. Ze verhaalde over het mis- en gebruik van het privé huis van verzamelaars voor een tentoonstelling in Bosnië, en koppelde dit aan de positie van SYB.

In het oude bakhuisje behandelde kunstenaar en docent aan het Piet Zwart Instituut **Aymeric Mansoux** 'Playground Structures' met een korte

OUR HOUSE IN THE MIDDLE OF THE STREET Deirdre M. Donoghue; Kitchen Lecture

introductie over het gebruik van 'open source', de filosofie en terminologie ervan, en 'deelde' onderwijl zijn boeken in relatie tot dit onderwerp.

Daarna werd het publiek verzocht om zich naar een van de slaapkamers te begeven waar men zich op bedden en kussens om wetenschapper en hoogleraar **Frans-Willem Korsten** verzamelde. Zijn provocerende lezing in het kader van 'Social Politics' ging over de regels en macht van het collectief en de betekenis van activisme. Korstens verhaal veroorzaakte een levendige discussie.

Men verzamelde zich vervolgens rondom de keukentafel voor de lezing van kunstenaar en curator **Emily Williams**, met wie SYB samenwerkte in het project 'Cross Reference'. Ze reflecteerde op het onderwerp 'Open House' en besprak de beperkingen en voordelen van samenwerking en openheid bij het maken van werk.

Na het diner verzorgden recente SYB-residenten een optreden. **Manel Esparbé i Gasca** gaf een performance genaamd 'Voodoo Cofffee', **Basje Boer** las voor uit het in SYB ontstane werk 'Het Huis met de Arend' en **Gerwin Luijendijk** en **Kathrin Maria Wolkowicz** verzorgden een muzikale performance. De dag werd afgesloten met conversaties en glazen wijn.

'At the end it turned out to be a very cohesive program. The role of the house was very clear from the beginning and it was very apparent that it is the major contributor to our dialog. [...] I do think that the symposium was an unique and special example of what a residency is and could be.' Uit evaluatie Maja Bekan.

Zo vierde SYB zijn tienjarig bestaan op een manier die bij SYB past: met inhoud en gezelligheid, met reflectie en ontmoeting en met een prominente rol voor het fysieke gebouw. Er is bewust gekozen voor conceptuele insteek en het beeldende aspect was op deze dag dan ook grotendeels afwezig. Het oog wordt in 2011 bediend. De jubileumactiviteiten worden voortgezet met een boek en een tentoonstelling, die dat wat er in 10 jaar SYB is gegroeid in beeld zullen brengen.

OUR HOUSE IN THE MIDDLE OF THE STREET Emily Williams; lezing 'Open House'

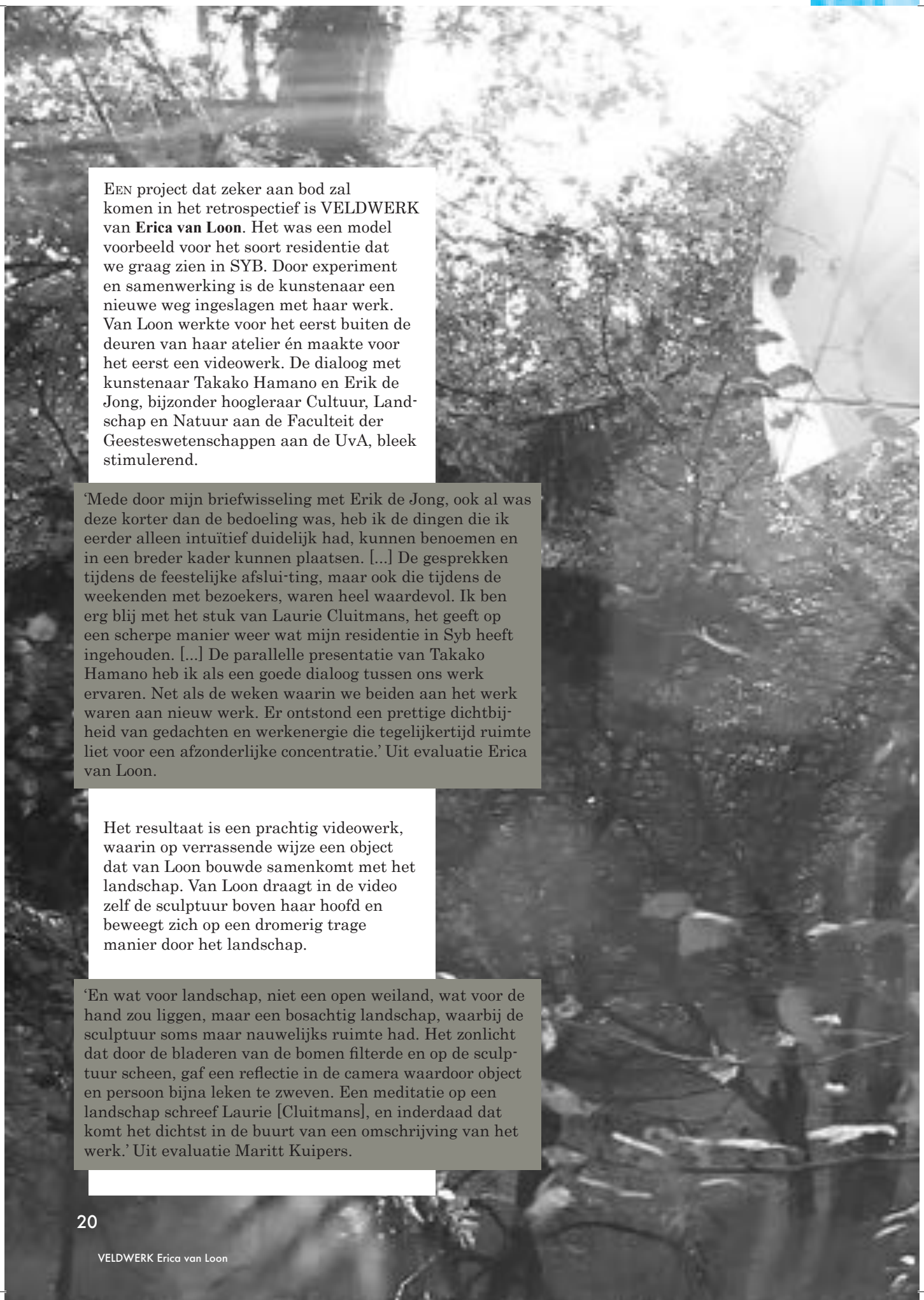

Een project dat zeker aan bod zal komen in het retrospectief is VELDWERK van **Erica van Loon**. Het was een model voorbeeld voor het soort residentie dat we graag zien in SYB. Door experiment en samenwerking is de kunstenaar een nieuwe weg ingeslagen met haar werk. Van Loon werkte voor het eerst buiten de deuren van haar atelier én maakte voor het eerst een videowerk. De dialoog met kunstenaar Takako Hamano en Erik de Jong, bijzonder hoogleraar Cultuur, Landschap en Natuur aan de Faculteit der Geesteswetenschappen aan de UvA, bleek stimulerend.

'Mede door mijn briefwisseling met Erik de Jong, ook al was deze korter dan de bedoeling was, heb ik de dingen die ik eerder alleen intuïtief duidelijk had, kunnen benoemen en in een breder kader kunnen plaatsen. [...] De gesprekken tijdens de feestelijke afslui-ting, maar ook die tijdens de weekenden met bezoekers, waren heel waardevol. Ik ben erg blij met het stuk van Laurie Cluitmans, het geeft op een scherpe manier weer wat mijn residentie in Syb heeft ingehouden. [...] De parallelle presentatie van Takako Hamano heb ik als een goede dialoog tussen ons werk ervaren. Net als de weken waarin we beiden aan het werk waren aan nieuw werk. Er ontstond een prettige dichtbijheid van gedachten en werkenergie die tegelijkertijd ruimte liet voor een afzonderlijke concentratie.' Uit evaluatie Erica van Loon.

Het resultaat is een prachtig videowerk, waarin op verrassende wijze een object dat van Loon bouwde samenkomt met het landschap. Van Loon draagt in de video zelf de sculptuur boven haar hoofd en beweegt zich op een dromerig trage manier door het landschap.

'En wat voor landschap, niet een open weiland, wat voor de hand zou liggen, maar een bosachtig landschap, waarbij de sculptuur soms maar nauwelijks ruimte had. Het zonlicht dat door de bladeren van de bomen filterde en op de sculptuur scheen, gaf een reflectie in de camera waardoor object en persoon bijna leken te zweven. Een meditatie op een landschap schreef Laurie [Cluitmans], en inderdaad dat komt het dichtst in de buurt van een omschrijving van het werk.' Uit evaluatie Maritt Kuipers.

De intensiteit waarmee Erica van Loon haar project voorbereidde en ten uitvoer bracht staat in contrast met de aanpak van kunstenaar **Nina Yuen**. De programmeringcommissie heeft de indruk dat ze meer uit de projectperiode had kunnen halen. Vlak na het afronden van de Rijksakademie was de energie mogelijk op. Voor SYB een les om bij het programmeren goed te kijken naar de timing van een project.

Met de projecttitel GOOD MORNING FRIESLAND, en de aankondiging de ochtendrituelen van Friese omwonenden te observeren, bracht Yuen veel lokaal publiek op de been. Maar de kunstenaar besloot al snel om zich niet op het Friese maar op haar eigen ochtendritueel te richten. Jammer volgens velen, maar een projectplan moet daarentegen geen keurslijf vormen. De aanvankelijke teleurstel-ling te boven gekomen moet worden gezegd dat het project van Yuen zeker waardevol was. Het huis inspireerde haar om te focussen op installatie in plaats van op film en ze gebruikte meer kleur dan ooit tevoren. Nina Yuen bouwde tijdens haar verblijf drie filmsets in SYB. In de uiteindelijke film is te zien hoe ze ontwaakt

'Ze stapt uit haar bed en begint te dansen. In een bloemig rokje en een al even bloemig bloesje beweegt ze haar lichaam op muziek die we als toeschouwer niet kunnen horen. De dans houdt het midden tussen nuchtere ochtendgymnastiek en de door de heilige geest ingefluisterde dans van de Amerikaanse Pentacostal gemeenschap. We worden onmiddellijk ontwapend door dit meisje dat in haar eentje danst in de intimiteit van haar slaapkamer in het breekbare licht van de ochtend. Het is alsof we werkelijk getuigen zijn van een particulier moment van de ander zonder dat de nadruk wordt gelegd op ons voyeurisme.' Uit recensie Aafke Weller.

Enkele maanden na haar residency in SYB was tijdens de expositie 'Witty, Low-fi works, with knotty thoughts' in het Nederlands Instituut voor Mediakunst te zien hoe de weg die ze in SYB in had geslagen een vervolg had gekregen in Yuens nieuwe werk 'David'.

Twee kunstenaars die wel de omgeving in trokken waren **Sybren Renema** en **Timmy van Zoelen**. Tijdens hun project HET NIEUW FRIES MUSEUM PRESENTEERT: MATA HARI'S HOOFD stortten ze zich op het Fries cultureel erfgoed en de vele streekmusea die Friesland rijk is. Het ontbreken van hiërarchie tussen de verschillende objecten in streekmusea sprak de kunstenaars tot de verbeelding. En welke onderdelen van de Friese geschiedenis ontbreken er eigenlijk in de collecties?

Het plan om de tijd in SYB te gebruiken als onderzoeksperiode en een publicatie te maken werd al gauw losgelaten. De nadruk kwam te liggen bij de productie van gezamenlijk werk, en het grootste deel van het budget werd al in het begin van de projectperiode besteed aan één object: een knipperende neon waarbij het woord 'Mausoleum', door het uitgaan van verschillende letters, verandert in 'Museum'. Een ander werk is 'Lux Aeterna Encryptata', dat bestaat uit twee projecties, waarvan eentje werd geprojecteerd in de kelder van SYB, de ander tussen de uitge-stalde rommel uit deze kelder. Het werk vertelt over de patriottistische volkswoede in 1795, gericht tegen de Oranjes, waarbij de grafkelder van de Grote Kerk in Leeuwarden werd geplunderd en de lichamen werden verminkt. Het 'Donatieproject' bestond uit de pogingen van Van Zoelen en Renema om te infiltreren in verschillende streekmusea door zelfgeproduceerde 'kunstwerken' aan te bieden.

De kunstenaars geven in hun evaluatie aan dat ze in SYB hebben durven experimenteren zonder angst om te falen. Het resultaat van hun experimenten presenteerden ze met een gevarieerde tentoonstelling die goed in elkaar zat.

'Het onderzoek om tot een nieuw Fries Museum te komen loopt opvallend genoeg samen met de vraag-stelling van het echte nieuwe Fries Museum dat in 2012 geopend zal worden in Leeuwarden. Op het moment is in het "oude" Fries Museum de info-tentoonstelling "Grutte Pier" te zien, een expositie die naast het enorme zwaard van Frieslands bekendste strijdkracht toont, ook aandacht besteed aan Mata Hari en eigentijds Fierljeppen. Waar het oude Friese Museum de plank volledig misslaat, slagen Tim en Sybren er toch in om deze inhoud tot een interessant einde te brengen.' Uit evaluatie Remco Torenbosch.

SYB OP KUNSTVLAAI 2010
THE UNKNOWN ARTIST, HIS BAD TASTE AND THE WAY HE MOVES HIS FAMOUS BODY Nina Wijnmaalen

SYB OP KUNSTVLAAI 2010
THE UNKNOWN ARTIST, HIS BAD TASTE AND THE WAY HE MOVES HIS FAMOUS BODY Nina Wijnmaalen

Van Friesland naar Amsterdam. SYB nodigde de Groningse **Nina Wijnmaalen** uit om het kunsthuis te representeren op de achtste Kunstvlaai met THE UNKNOWN ARTIST, HIS BAD TASTE AND THE WAY HE MOVES HIS FAMOUS BODY. Het werk van de video- en performancekunstenaar gaat over haar eigen haat-liefde verhouding met, en herkenning in, de verschillende typetjes die ze speelt.

Een jaar eerder verbleef Wijnmaalen zes weken lang in Beetsterzwaag. Het contrast tussen beide plekken is groot: de intimiteit en afzondering van het kunsthuis versus de overkill aan kunstig lawaai van de Kunstvlaai. Te midden van de 'kermis' van de Kunstvlaai bouwde Wijnmaalen met karton en plakband een groezelige huiskamer. Op een aantal gestapelde monitors werden doorlopend videoportretten getoond: de kunstenaar slordig geschminkt als komische typetjes die de kijker laten lachen maar ook tot nadenken stemmen. In haar tijdelijke huiskamer deed ze live performances waarbij haar kwetsbaarheid imponeerde.

'Nina was tijdens de performance zichtbaar nerveus, en dit leverde zo'n energie op richting het publiek dat de performance voor mij om die reden alleen al een geslaagde performance was. De worsteling met haar eigen zenuwen en de inspanning om haar bewegingen onder controle te houden tilde de performance op een hoger plan, en maakte het meer dan theater of cabaretesk.
Performance kunst gaat behalve het visueel gecreëerde beeld ook over gedachten die je oproept bij je publiek en energie die van performer naar het publiek overslaat, en daar is Nina zonder meer in geslaagd.' Uit evaluatie Maritt Kuipers.

SYB heeft zich op deze Kunstvlaai wederom geprofileerd als een plek waar geëxperimenteerd kan worden, waar werk ontstaat en grenzen worden verkend. Wijnmaalen geeft aan dat de begeleiding vanuit SYB, de aanmoediging en exposure, evenals de beschouwende tekst van SYB-recensent Aafke Weller, een enorme stap voorwaarts teweeg hebben gebracht.

Terwijl Nina Wijnmaalen kwetsbaar en alleen tussen vele mensen in Amsterdam stond, verschanste een groep kunstenaars zich in het kunsthuis. DE KOLONIE / THE COLONY was een project met 17 alumni van het **Sandberg Instituut**, geïnitieerd door **Marieke Coppens** en lid van de programmeringscommissie **Lotje van Lieshout**. Samen, en in estafette, richtten de oud studenten een fictieve kunstenaarskolonie op. Het bruiste in en om SYB, met de levendige lunch-presentaties in de weekenden als hoogtepunten.

Van Lieshout en Coppens stellen na afloop van het project dat de idealen die kunstenaars in de Romantiek ertoe aanzetten om een kunstenaarskolonie te beginnen nog steeds van toepassing zijn. Gestoeld op de zeer positieve evaluaties van de deelnemende kunstenaars concluderen ze dat er nog steeds behoefte is om de veeleisende kunstscène van de stad achter te laten en inspiratie te zoeken in het idyllische leven van het platteland, zich als buitenstaander te bewegen tussen de autochtone bevolking met afwijkende levensopvattingen, en om samen met verwante kunstenaars te discussiëren, te eten, te werken en te delen. Ook benoemen Van Lieshout en Coppens dat hun plan om zich gezamenlijk te verplaatsen in een andere tijd of een bedachte kunstenaar niet helemaal van de grond is gekomen. 'Het individualisme is te ver doorgedrongen om dat in een week af te leren.' aldus Van Lieshout.

De afgebakende tijd van één week om een werk te maken, de nieuwe contacten, het samenwerken, de diepgaande discussies en de omgeving stimuleerde de kunstenaars en maakten van DE KOLONIE / THE COLONY een groot succes. Het project werd afgesloten met een feestelijk maaltijd in de tuin en een gezamenlijke rondgang langs het gemaakte werk met toelichting van de deelnemers.

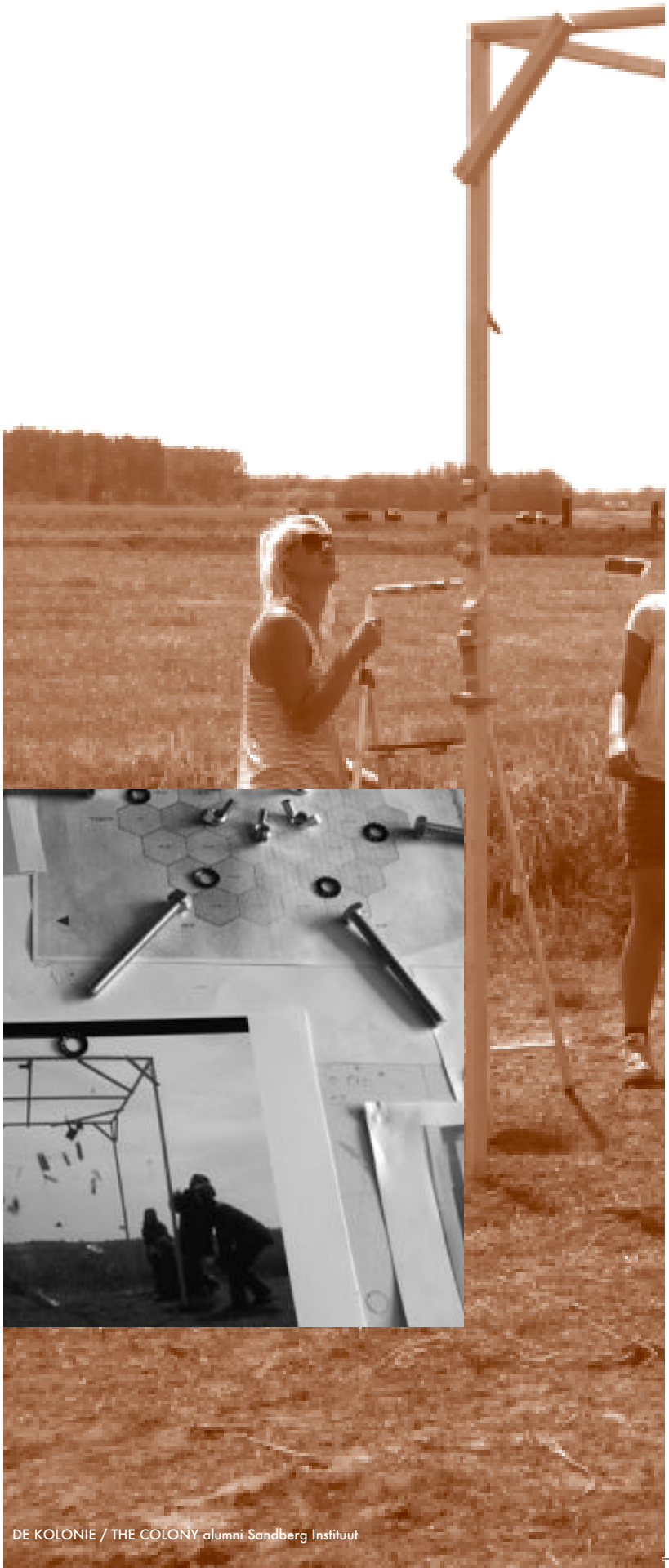

DE KOLONIE / THE COLONY alumni Sandberg Instituut

Een ander grootschalig project in 2010 was TRISTES TROPIQUES: ILLUSTRATIONS HORS TEXTE. Voor de reconstructie van een serie foto's van de Franse cultureel antropoloog Claude Lévi-Strauss hadden kunstenaars **Laurence Aëgerter** en **Ronald van Tienhoven** intensieve betrokkenheid van de inwoners van Beetsterzwaag nodig. En die kregen ze. De modellen uit het dorp en de vrijwilligers van SYB waren dagen in de weer om dit project te laten slagen. Zonder uitzondering waren ze enthousiast over de zorgvuldige manier waarop de kunstenaars de grote onderneming coördineerden. Men gaat ook niet zomaar uit de kleren voor een foto, die later ook nog eens in een publicatie te koop zal zijn.

'Maar er raakt iets zoek in deze driehoek, hij wordt een Bermuda driehoek, de inhoud verdwijnt en alleen het beeld blijft achter, als huls. De foto's zijn mooi. Met aandacht en liefde gemaakt, indrukwekkend precies en geposeerd. Het beeld is een werk op zich, maar roept geen vragen op, het is een portret van een gemeenschap. [...] Er is niks van de dorpsbewoners terug te vinden in het project, het had overal kunnen plaatsvinden, de dorpsgemeenschap is 'gebruikt' om te doen wat hen gezegd werd - de spelregels van de kunstenaars te volgen - en daar is op zich niks mis mee - maar wat blijft er over? De context is zoek, en daarmee verdwijnt ook het verhaal van Levi Strauss.' Uit evaluatie Maritt Kuipers.

'De meest positieve ervaring tijdens de werkperiode is het warme contact en de actieve betrokkenheid van de vriendenclub van SYB: Durk, Jan, Annemarie, Luts, Mechteld, Minke. Ook de prachtige energie die ontstond uit het vertrouwen dat de modellen uit het dorp aan ons geschonken hebben.' Uit evaluatie Laurence Aëgerter.

Aëgerter en Van Tienhoven noemden de re-enactment in Beetsterz-waag een 'contra-exploratie': ze wil-den het Friese dorp leren kennen aan de hand van vooraf gestelde spelregels die niet voortkwamen uit de omstandigheden ter plekke. Ze streefden er daarbij naar om een driehoek te vormen van drie reflecties: die van een kunsthistorica met fotografie als specialisatie (Aëgerter), een antropoloog/etnograaf gespecialiseerd in visuele antropologie (Levi Strauss), en een fotograaf die ervaring heeft met documentaire fotografie in een etno-grafische context (Van Tienhoven).

Zoals te lezen in de kritische woorden van SYB's Maritt Kuipers was er veel discussie binnen de programmeringcommissie over dit project. De vraag rees of het werk ertoe heeft geleid dat mensen anders zijn gaan kijken naar hun omgeving, naar hun medemens, naar de wereld, naar zichzelf. Men is bezorgd over of dat wat een sociaal buurtproject met vernieuwde saamhorigheid leek te zijn, bij nader inzien wel verder ging dan amusement voor het dorp.

Naast een interessante discussie heeft het project veel betrokkenheid en goodwill in het dorp opgeleverd en is het project in de kunstwereld positief ontvangen. We kijken uit naar de presentatie van de uiteindelijke publicatie die binnenkort plaatst zal vinden in Amsterdam.

TRISTES TROPIQUES: ILLUSTRATIONS HORS TEXTE Laurence Aëgerter & Ronald van Tienhoven

A CERTAIN CAPACITY FOR OCCUPYING SPACE Deirdre M. Donoghue

Een project met een hele andere energie was A CERTAIN CAPACITY FOR OCCUPYING SPACE van de Fins/Ierse kunstenaar **Deirdre M. Donoghue**.
Ook Donoghue hoopte op participatie van inwoners van Beetsterzwaag. Maar de theoretische aard en de wijze van communiceren maakte het project hoogdrempelig en de dorpsbewoners bleven weg. Wat SYB betreft ten onrechte, want de gesprekken, performances en lezingen waren ons inziens interessant geweest voor velen, ook voor mensen zonder kennis van de theorie. Voor SYB een les om de kunstenaar beter te begeleiden in het uitdragen van zijn project op verschillende niveaus.

Gelukkig leunde het project niet enkel op de inbreng van mensen uit de omgeving. In een doorwrocht en dynamisch project werkte Donoghue met herinneringen aan kunstwerken. Op verschillende manieren probeerde ze deze herinneringen zichtbaar te maken en onderzocht ze de relatie tussen het persoonlijk beleefde en het cultureel geconstrueerde van de herinnering. Zo filmde ze vijf vrouwen die drie jaar geleden in Londen hetzelfde kunstwerk zagen. Donoghue vraagt ze hoe de ruimte eruit zag, wat hun verwachtingen waren en waaruit het kunstwerk bestond.

'In eerste instantie lijkt de video het cultureel geheugen te concretiseren door letterlijk te vragen naar de herinnering van een culturele uiting. Visueel summier, geabstraheerd van associaties, reflecties en duidelijke verwijzingen, lijken alleen de veronderstelde feiten – en hoe deze door de geïnterviewden worden overgedragen – te worden vastgelegd. Maar tegelijkertijd toont de film zijn eigen problematische karakter. Niet alleen spreken de geïnterviewden elkaar soms tegen. Ook wordt duidelijk dat ze elk als het ware op een actieve wijze hun eigen realiteit vormen. Daarmee wordt blootgelegd hoe culturele herinneringen tegelijkertijd een feit en fictie zijn, actieve constructies van het verleden in het heden zijn. In de woorden van de titel, een zekere capaciteit hebben de ruimte in te nemen.' Uit recensie Laurie Cluitmans.

Donoghue sloot de intensieve periode van onderzoek, praktische verkenningen en productie af met een interdisciplinaire middag met koffie, thee, zelfgebakken taart en gesprekken met **Laura Basu**, wetenschappelijk specialist op het terrein van herinnering, en schrijver/redacteur **Steve Rushton**.

MET MOJOHOTO IN DE HELIKOPTER
Lieke Snellen, Paulien Föllings, Rachel Carey

Na het vertrek van Deirdre reisde de Rotterdamse **Lieke Snellen** naar Beetsterzwaag. Film, performance en dialoog maakten plaats voor fysieke beleving, architectuur en sculpturen. Snellen sprong tegen muren, trok lijnen en rende en danste door het huis om de invloed van de ruimte op de choreografie van het menselijk lichaam te onderzoeken. Omdat ze, naast het ontdekken van de ruimte, ook dieper in wilde gaan op het gebruik van het medium sculptuur nodigde ze voor MET MOJOHOTO IN DE HELIKOPTER collega-kunstenaars **Paulien Föllings** en **Rachel Carey** uit om ieder een week met haar in het huis te verblijven.

'Er was geen sprake van een directe samenwerking waarin we samen 1 werk hebben gemaakt, maar door samen in de ruimte te werken en over de ruimte en zijn invloed te praten heeft ons werk wel een dialoog gekregen en zijn we er achter gekomen wat ons drie eigenlijk in ons werk bindt.' Uit evaluatie Lieke Snellen.

De nadrukkelijke aanwezigheid van de monumentale muren van het Kunsthuis viel Snellen zwaar. Samen met Föllings besloot ze de ruimte naar haar hand te zetten en gedeeltes van de architectuur met een nieuwe, felrode, wand te bedekken.

'Je zou kunnen concluderen dat het reageren op een ruimte zoals SYB geen sinecure is, en dat dat zijn weerslag heeft gevonden in de uiteindelijke presentatie. Ik denk echter niet dat het een slechte residentie was. Het was een interessant onderzoek. [...] Bij een project dat zozeer op onderzoek en proces gericht is, is een andere presentatievorm dan een tentoonstelling aan het eind gewenst.' Uit evaluatie Lotje van Lieshout.

Ook Lieke Snellen vraagt zich achteraf af of zij en haar collega's niet teveel naar een presentatie toe hebben gewerkt. Hadden ze de schetsen, de rotzooi en de keuzes niet gewoon moeten laten liggen? Wellicht waren dan de atelierfunctie en de dialoog beter tot hun recht gekomen.

Het is voor SYB een bekend gegeven dat de vraag om een afsluitende presentatie te verzorgen bij de residerende kunstenaars soms veel druk geeft en het accent te veel op een eindresultaat legt. We vinden het echter belangrijk om een project publiekelijk af te sluiten. Dat een eindpresentatie ook kan bestaan uit een stapel schetsen of een verhaal over het proces wordt door ons benadrukt, maar gaat soms in tegen de drang van kunstenaars om iets 'dat mooi en af is' te laten zien. Naar aanleiding van het project van Lieke Snellen nemen we ons nogmaals voor om duidelijker te maken dat het proces het belangrijkst is en dat SYB zoveel mogelijk vrijheid wil geven om te experimenteren, waarbij men ook mag falen. Dat aan de andere kant het delen van de ervaringen, het proces en het (voorlopige) resultaat van belang is voor zowel SYB als de kunstenaars zorgt voor een oefening in balans. Najaar 2010 besloot de programmeringcommissie om voortaan alle projectkunstenaars te vragen om tijdens de afsluitende bijeenkomst een toelichting te geven op hun projectperiode door middel van een artist talk of een Q&A, desnoods door middel van een geprinte tekst. Tot nu toe hebben de kunstenaars dit aangegrepen om het publiek een kijkje te geven in het proces. Iets dat ons verheugt. Hopelijk helpt het de kunstenaars om vrij te experimenteren, zonder geïnteresseerden buiten te sluiten.

In 2010 werd de verkiezing van de 5e SYBREN HELLINGA KUNSTPRIJS georganiseerd door Kunsthuis SYB. Sinds de vorige editie van de kunstprijs in 2007 proberen de organisatoren de uitvoering ervan zoveel mogelijk te laten aansluiten bij de werkwijze van SYB. Dit jaar gebeurde dat door de vijf genomineerden drie weken de tijd te geven om hun werk te presenteren, aan te passen op de locatie of nieuw werk te maken. Ze hadden de keuze of ze deze kans wilden gebruiken, het al dan niet maken van nieuw werk was met nadruk geen criterium voor de jury bij het kiezen van een winnaar. Ook nieuw was dat er een klein werkbudget was per persoon en dat de genomineerden in staat werden gesteld om ongeveer een kwartier met de jury te praten, alvorens deze een keuze maakte.

De genomineerden, **Daniël de Roo, Jetske Verhoeven, Laurence Aëgerter Carl Johan Högberg,** en **Jenny Lindbom**, hebben allen gebruik gemaakt van de faciliteiten die we boden, en we zijn van mening dat het hun presentaties goed heeft gedaan. We zijn dan ook erg tevreden over hoe de opzet heeft gewerkt. Ook het spreken met de jury bleek een toevoeging.

De gezamenlijke werkperiode van vijf kunstenaars werkte zeer goed. De kennismakingsbijeenkomst die we ruim van te voren hebben georganiseerd heeft daar aan bijgedragen. De sfeer was erg prettig, er werd veel overlegd en iedereen hielp elkaar. De overschakeling rond de prijsuitreiking, van samen naar alleen, was wat moeilijker uiteraard. Uiteindelijk kon er maar één iemand winnen, en dat werd Jetske Verhoeven. Uit evaluatie Maartje Peters.

5E SYBREN HELLINGA KUNSTPRIJS GENOMINEERDEN-TENTOONSTELLING Jetske Verhoeven

BLIKVELD Mathilde van Beekhuizen

TRADITIEGETROUW werd het jaar afgesloten met een zogenaamde raampresentatie. Dit jaar nodigde SYB **Mathilde van Beekhuizen** uit om een werk te maken dat te beleven was vanaf de stoep van het Kunsthuis. Van Beekhuizen reageerde op de andere winkeletalages in de Hoofdstraat, die volgestouwd zijn met hebbedingetjes, door juist de leegte en de ruimte te laten zien. Gedurende vier weken werkte ze intensief aan haar installatie BLIKVELD. Het werd een mooi spel met negatieve en positieve ruimtes. Een constructie van karton leidt de blik van de toeschouwer vanaf buiten de ruimte in, door een lange gang die in het niets lijkt te eindigen. De kijker weet niet wat hij ziet. Een andere gang leidt omhoog, maar ook daar stuit de blik op een wand.

Van Beekhuizen streefde ernaar om de binnenruimte van buitenaf inzichtelijk en voelbaar te maken. Maar gaandeweg gingen binnen- en buitenruimte een even grote rol spelen. Vanaf de straat was de binnenkant te zien, in het Kunsthuis de buitenkant van de installatie. Ze besloot de maquette en de uitslagen van de blikvelden te presenteren als wezenlijk onderdeel van de installatie.

'Uiteindelijk is het werk multidimensionaal geworden en heb ik de ruimte van Kunsthuis SYB en mijn betekenis van het woord blikveld in verschillende lagen onderzocht. Ik heb de ruimte ten volle benut en het ontstane werk had geen andere vorm kunnen hebben en ook nergens anders kunnen plaatsvinden dan in Kunsthuis SYB.' Uit evaluatie Mathilde van Beekhuizen.

Voor dit project geldt net als voor de andere elf projecten in 2010 dat de geboden tijd, vrijheid, middelen, ruimte, stimulans en ondersteuning een grote bijdrage hebben geleverd aan de ontwikkeling van de residerende kunstenaars. SYB maakt al tien jaar een verschil, en we hopen dat dit nog lang zo door kan gaan.

BLIKVELD Mathilde van Beekhuizen

BIJLAGE

BIJLAGE

BIJLAGE 1: PERSONELE BEZETTING 2010

BIJLAGE

Bestuur stichting SYB

VOORZITTER
Stina van der Ploeg
Kunsthistoricus, teammanager cultuur gemeente Kampen

PENNINGMEESTER
Richard de Lange
Financieel beleidsmedewerker gemeente Skarsterlân

SECRETARIS
Anne Jaap de Rapper
Beeldend kunstenaar en docent Academie Minerva

Coördinator

COÖRDINATOR
Maartje Peters
Beeldend kunstenaar

Programmeringscommissie (artclub)

VOORZITTER
de coördinator

LEDEN

Maja Bekan
Beeldend kunstenaar

Rutger Emmelkamp
Beeldend kunstenaar en docent Gerrit Rietveld Academie
(vanaf november 2010)

Angela Serino
Curator
(vanaf oktober 2010)

Maritt Serena Kuipers
Beeldend kunstenaar en medewerker Amsterdams Fonds voor de Kunst
(vanaf april 2010)

Remco Torenbosch
Beeldend kunstenaar
(vanaf juni 2010)

Irene Kromhout
Beeldend kunstenaar en coördinator Noorderlicht Fotomanifestatie
(tot mei 2010)

Lotje van Lieshout
Beeldend kunstenaar

Gerben Willers
kunsthistoricus en projectcoördinator Showroom MAMA
(tot maart 2010)

BIJLAGE

Publiciteitscommissie (pubclub)

DOCUMENTATIE EN VORMGEVER
Sarah Bogers
Museoloog en vormgever

TEKSTSCHRIJVER
Sabien Teulings
Kunstjounalist

VERTALER
Christianna Möllenkamp
Anglist

Beheer pand en praktische ondersteuning (huisclub)

BEHEER/ PRAKTISCHE HULP
Jan Harmsma
Raadslid gemeente Opsterland

BEHEER/ PRAKTISCHE HULP
Mechteld van der Loo
Basisschoolleerkracht

BEHEER/ PRAKTISCHE HULP
Durk Schroor

BEHEER/PRAKTISCHE HULP
Guus Schuivens
Architect

POSTVERWERKING
Minke Tabak
Beeldend kunstenaar en galeriehouder

BEHEER/ PRAKTISCHE HULP
Lutske van Veen
Haptonoom

BEHEER/ PRAKTISCHE HULP
Annemarie van Veen
Beeldend kunstenaar

VELDWERK Erica van Loon

BIJLAGE 2: BEZOEKERSAANTALLEN EN PUBLICITEIT

BIJLAGE

PROJECT
dagen open:
bezoekers:

GOOD MORNING FRIESLAND
dagen open: 12
bezoekers: 108

A CERTAIN CAPACITY FOR OCCUPYING SPACE
dagen open: 12
bezoekers: 32

MET MOJOHOTO IN DE HELIKOPTER
dagen open: 13
bezoekers: 35

DE KOLONIE / THE COLONY
dagen open: 10
bezoekers: 32

SYB OP DE KUNSTVLAAI
dagen open: 9
bezoekers: ± 10.000

HET NIEUW FRIES MUSEUM PRESENTEERT: MATA HARI'S HOOFD
dagen open: 13
bezoekers: 55

VELDWERK
dagen open: 13
bezoekers: 75

TRISTES TROPIQUES: ILLUSTRATIONS HORS TEXTE
dagen open: 13
bezoekers: 161

OUR HOUSE IN THE MIDDLE OF THE STREET
dagen open: 2
bezoekers: 74

5E SYBREN HELLINGA KUNSTPRIJS
dagen open: 6
bezoekers: 68

BLIKVELD
dagen open: 10
(+14 raamexpo)
bezoekers: 21
(+..)

TOTAAL
dagen open: 110 + 14
bezoekers: 661+ 10.000

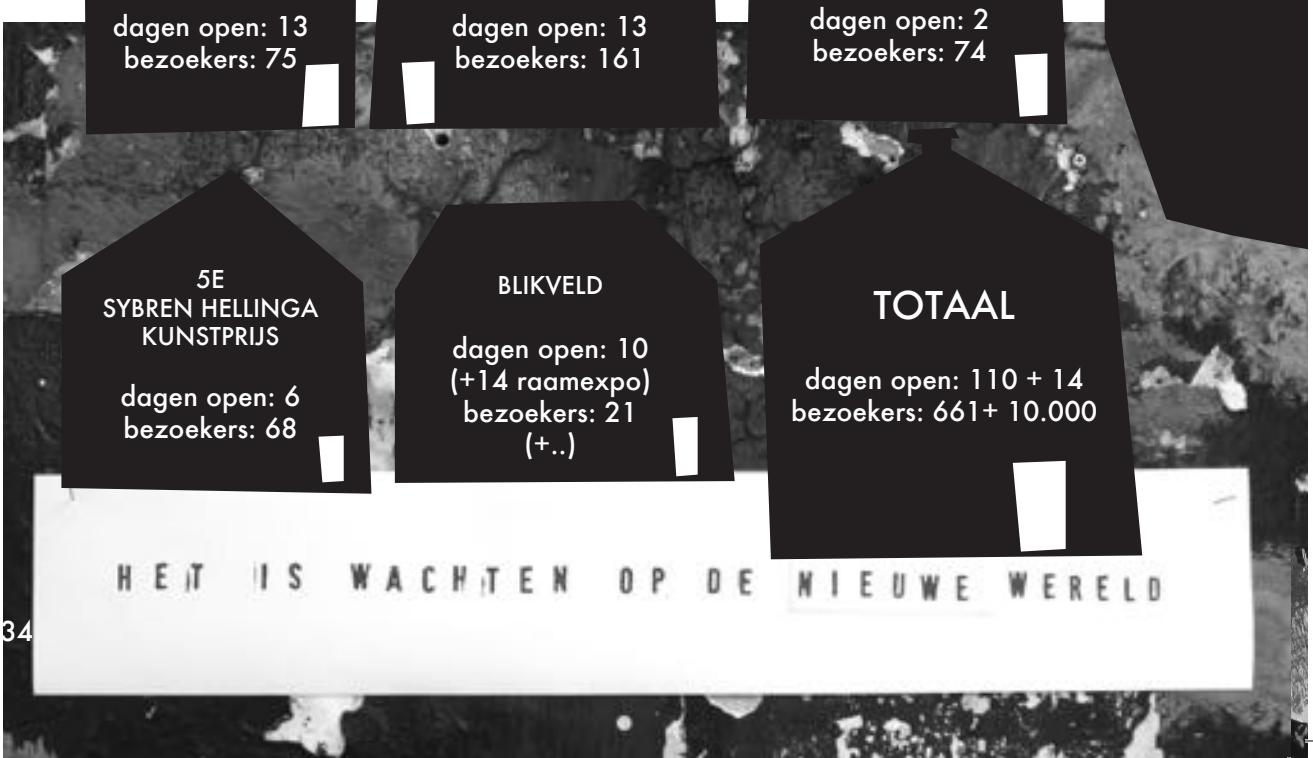

BEZOEKERS WEBSITE

De website van SYB trok in 2010 gemiddeld zo'n 1000 bezoekers per maand. Circa 85 % van de bezoekers is afkomstig uit Nederland. Ongeveer 3 % woont in het Verenigd Koninkrijk, 3 % in Duitsland, 2 % in België en 2 % in de Verenigde Staten.

SYB IN DE MEDIA

GOOD MORNING FRIESLAND
- Radio Omrop Fryslân, Omnium 3 februari: item met interview
- Leeuwarder Courant 15 januari: aankondiging

DE KOLONIE / THE COLONY
- TV Omrop Fryslân 6 juni K-rute: reportage
- De Verenigde Sandbergen # 65: vermelding

SYB OP DE KUNSTVLAAI
- NRC next 17 mei: artikel over Kunstvlaai met foto's performance Nina Wijnmaalen
- NRC Handelsblad 21 mei: artikel over performancekunst met foto Nina Wijnmaalen

HET NIEUW FRIES MUSEUM PRESENTEERT: MATA HARI'S HOOFD
- Radio Omrop Fryslân, Op en Ut 24 juli: item met interview
- Leeuwarder Courant 7 juli: interview
- Leeuwarder Courant 23 juli: aankondiging

TRISTES TROPIQUES: ILLUSTRATIONS HORS TEXTE
- Woudklank 16 september: artikel
- Kunstbeeld: aankondiging met foto
- publiciteit vanuit Fotomanifestatie Noorderlicht

5E SYBREN HELLINGA KUNSTPRIJS
- TV Omrop Fryslan K-rute 17 november: reportage
- Leeuwarder Courant 15 november: artikel met foto winnaar
- Friesch Dagblad 15 november: artikel
- Verenigde Sandbergen #65: vermelding

SYB ALGEMEEN
- Friesch Dagblad 23 oktober: artikel ter gelegenheid van 10 jaar SYB 'Kunst die verder gaat dan een schilderij'
- Kunstbeeld 4: Up & Upcoming over SYB 'De erfenis van een idealist'

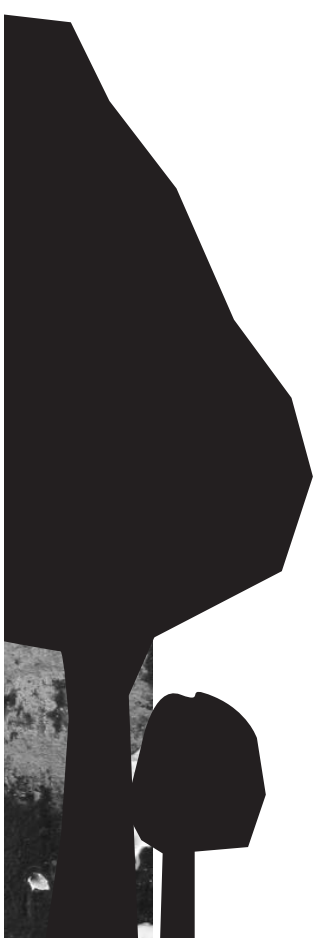

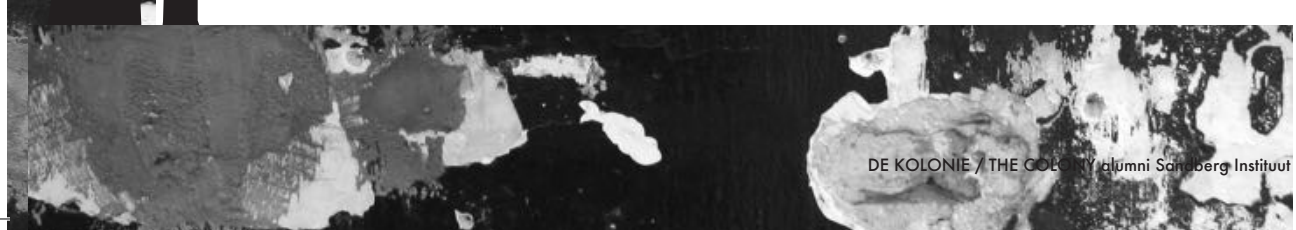

DE KOLONIE / THE COLONY, alumni Sandberg Instituut

BIJLAGE

HET NIEUW FRIES MUSEUM PRESENTEERT: MATA HARI'S HOOFD Timmy van Zoelen, Sybren Renema; ode aan de amethyst; Mineralogisch Museum

BIJLAGE 3: RECENSIES 2010

GOOD MORNING FRIESLAND 38
'Good Morning Nina'
door: Aafke Weller

A CERTAIN CAPACITY FOR OCCUPYING SPACE 40
'De culturele herinnering als drijfzand'
door: Laurie Cluitmans

MET MOJOHOTO IN DE HELIKOPTER 42
'Hallo omgeving!'
door: Irma Driessen

DE KOLONIE / THE COLONY 44
'Artist in the colony'
door: Aafke Weller

SYB OP KUNSTVLAAI 2010: THE UNKNOWN ARTIST, 46
HIS BAD TASTE AND THE WAY HE MOVES
HIS FAMOUS BODY
'Quick and dirty'
door: Aafke Weller

HET NIEUW FRIES MUSEUM PRESENTEERT: 49
MATA HARIS HOOFD
'Beeldenstorm'
door: Irma Driessen

VELDWERK 51
'Een meditatie op het landschap'
door: Laurie Cluitmans

TRISTES TROPIQUES: ILLUSTRATIONS HORS TEXTE 53
'Claude Lévi-Strauss in de herhaling'
door: Lilian Bense

OUR HOUSE IN THE MIDDLE OF THE STREET 55
'Leert een symposium geduldig luisteren?'
door: Irma Driessen

5E SYBREN HELLINGA KUNSTPRIJS GENOMINEERDEN- 57
TENTOONSTELLING
'De vijfde Sybren Hellinga kunstprijs'
door: Laurie Cluitmans

BLIKVELD 59
'Landkaart voor het oog'
door: Lilian Bense

GOOD MORNING FRIESLAND
Nina Yuen
8 januari t/m 14 februari 2010

'Good Morning Nina'
Door Aafke Weller

In de National Portrait Gallery in Londen hangt het beroemde videoportret 'David' (Sam Taylor Wood, 2004). De video toont David Beckham in diepe slaap. De superster is absoluut innemend terwijl hij zich volstrekt onbewust is van zijn voorkomen. De slapende Beckham boeit ons mateloos omdat we weten dat de controle hem volledig is ontnomen en de slaap hem heeft overgeleverd aan zijn onderbewustzijn. Niet voor niets wordt de slaap veelal opgevat als de gemoedstoestand waarbinnen de dolende ziel zich vrij kan bewegen. Daarom is het moment van ontwaken één van de meest kwetsbare en verontrustende momenten van de dag. Om dit moment te vangen verbond de Franse videokunstenaar Pierrick Sorin ooit een videoacht camera aan zijn wekker ('Les Réveils', 1988). Onmiddellijk na het afgaan van het alarm dwong hij zichzelf de eerste ervaring van die dag in woorden te vatten. Dat hij meestal niet veel meer kon uitbrengen dan "ik heb slecht geslapen", "ik ben vreselijk moe." of "ik heb een grandioze kater" toont de ongrijpbaarheid van zijn gemoedstoestand op een even komische als pijnlijke manier.

Ook in SYB maakt de Amerikaanse video- en performancekunstenaar Nina Yuen de kwetsbaarheid van de slaap en met name de halfslaap tot het onderwerp van haar onderzoek. In de psychologie wordt deze staat van bewustzijn tussen slapen en waken aange-duid met de term Hypnopompie of sluimerhallucinatie. Soms is het een prettige sluimering die we zo lang mogelijk proberen te rekken, maar vaker is het een verontrustende toestand die we zo snel mogelijk willen verlaten. Hypnopompie gaat gepaard met extreme desoriëntatie; het meest basale voorbeeld is wellicht het niet juist kunnen plaatsen van het geluid van de wekker. In dit licht zou je het ochtendritueel kunnen zien als een serie handelingen waarin we geleidelijk onze oriëntatie terug vinden. De voorwerpen die we hierbij hanteren verbinden ons lichaam op een concrete manier met de werkelijkheid; ze bieden ons houvast.

Al in de video 'Clean' (2006) werkte Nina Yuen met dit ochtendritueel. De leidraad in de korte film is een strenge Victoriaanse verma-ning uit 'Hill's Manual of Social and Business Forms' (1888): "*Nature will not be cheated. She requires perfect attention to certain duties. If you attempt to violate her requirements you will certainly be punished. Whenever the person complains of sickness he confesses to a violation, consciously or unconsciously, unavoidably or otherwise, of some of nature's requirements*." De Nina die figureert in 'Clean' doet alle handelingen die van een jonge vrouw verwacht worden, maar faalt of weigert de daarvoor bestemde gebruiksvoorwerpen te gebruiken: "*Instead of lifting weight she pulled a big bag of water back and forth over her face. - Come on Nina, why can't you jog every morning?- In-*

stead of using a towel she dried her body with paper vans […] .” Haar handelingen zijn obsessief compulsief en hebben iets wanhopigs. Onwillekeurig scharen we haar tot die-genen die zich niet of met moeite staande kunnen houden in een cultuur waarin het lichaam volgens strenge regels aan banden moet worden gelegd.

‘Clean’ diende als vertrekpunt voor de residency in Kunsthuis SYB. Yuen besloot als een soort cultureel antropoloog de ochtendrituelen van de ander te bestuderen. Langzaam zou ze zich de handelingen eigen maken om vervolgens de vertrouwde gebruiksvoorwerpen te vervangen door eigen bedenksels. Al snel kwam ze tot de conclusie dat onze ochtendrituelen even universeel als particulier zijn en wijzigde haar plannen. Ze bouwde drie filmsets: drie slaapkamers. De eerste slaapkamer bevond zich in het meest beschutte deel van het kunsthuis en deed denken aan een tienerkamer met een bed te midden van een decor uit fleurige zakdoeken, rijk geïllustreerde luciferdoosjes en nagetekende foto’s van glamoreuze Hollywood actrices. Het tweede bed stond op het podium en werd omringd door uit papier geknipte bloemen en zakdoeken. Het derde bed is een tweepersoonsbed gedecoreerd met papieren zangvogels, gekopieerd van sigarettenplaatjes. Op de ramen naast het bed plakte ze snoepjes; gelatine kersen: twee aan een stokje. In SYB liet Nina Yuen de monochrome esthetiek van haar eerdere filmsets varen voor een uitspatting in kleur. De installaties zijn mierzoete altaren vol kinderlijke magie en speelse referenties aan de liefde. Kleur, geur, geluid en smaak, ze moeten de slapenden veilig en aangenaam in en uit hun dromen leiden. Nina Yuen zet de wereld naar haar hand om in haar slaap veilig de controle te kunnen verliezen.

Op de video die Yuen uiteindelijk maakte zie je hoe ze langzaam ontwaakt tussen de bloemen en de geparfumeerde zakdoeken. Ze stapt uit haar bed en begint te dansen. In een bloemig rokje en een al even bloemig bloesje beweegt ze haar lichaam op muziek die we als toeschouwer niet kunnen horen. De dans houdt het midden tussen nuchtere ochtendgymnastiek en de door de heilige geest ingefluisterde dans van de Amerikaanse Pentacostal gemeenschap. We worden onmiddellijk ontwapend door dit meisje dat in haar eentje dans in de intimiteit van haar slaapkamer in het breekbare licht van de ochtend. Het is alsof we werkelijk getuigen zijn van een particulier moment van de ander zonder dat de nadruk wordt gelegd op ons voyeurisme. Yuen heeft in SYB haar eigen ochtendritueel vormgegeven waarbij de relatie tussen het lichaam en haar fysieke omgeving niet langer wordt bemiddeld door een gebruiksvoorwerp. Yuen’s benadering is uiteindelijk doorvoeld spiritueel. Gelukkig is ze hierbij in haar onderzoek en regie zo doortastend en precies dat ze de nodige illusie van naïviteit en ongedwongenheid weet te behouden waardoor ze voorkomt dat het werk afglijdt naar esoterie. Het is adembenemend om te zien hoe Nina Yuen waagt te spelen op de grens tussen volwassen poëzie en de rijmelarij uit een meisjesdagboek.

GOOD MORNING FRIESLAND Nina Yuen

A CERTAIN CAPACITY FOR OCCUPYING SPACE
Deirdre M. Donoghue
17 februari t/m 30 maart 2010

'De culturele herinnering als drijfzand'
Door Laurie Cluitmans

"She told me not to wear it", zegt de vrouw op de stoel tegenover me. "It was metal, rounds and squares, all connected, and I lost it." Ze is zichtbaar aangedaan, maar het volgende moment spreekt ze alweer vrolijk als een kind en even begeesterd van sneeuwpoppen die dezelfde vorm hebben als de vlek op de grond. Dat wat op een associatieve manier aan mij en de directe omgeving herinneringen oproept, spreekt Deirdre M. Donoghue uit. Ik sta op uit de stoel en de herinneringenstroom stopt.

'Performing Memory', zoals de performance heet, is onderdeel van de presentatie van de Fins-Ierse kunstenaar Deirdre M. Donoghue bij Kunsthuis SYB. Donoghue studeerde o.a. dramaturgie en fotografie in Ierland en behaalde in 2007 een MA diploma aan het Piet Zwart Instituut in Rotterdam. Hoe herinneringen werken, hoe ze hun weg zoeken naar de alledaagse realiteit en die vinden in onze taal en gedrag, om deze op hun beurt te vormen, zijn vragen die centraal staan in Donoghue's recente werk en in deze tentoonstelling.

Zowel voor kunstenaars als cultuurhistorici is het zogenaamde 'cultural memory' in de afgelopen decennia een inspirerend onderwerp en onderzoeksgebied gebleken. De relatie tussen het persoonlijk beleefde en het cultureel geconstrueerde is een van de vele aspecten van de culturele herinnering, die ook in het werk van Donoghue een centrale plek inneemt. Deze achtergrond doet sterk theoretisch aan en kan de drempel voor de spontane bezoeker van Kunsthuis SYB verhogen. Toch hoeft dat niet zo te zijn.
Mijn ervaring van 'Performing Memory' is in eerste instantie hoogstpersoonlijk. Donoghue's herinneringen klinken mij dan als betekenisvolle poëzie in de oren, dan juist als kinderlijke verhaaltjes zonder werkelijke kop en staart. De ervaring is intiem en lijkt een blik te werpen in de psyche van de persoon tegenover mij. Ik vraag me af of het waar is wat ze zegt. Zijn dit haar werkelijke herinneringen of is het een aangepaste variant van het surrealistische automatisch schrijven? Haar woorden maken me wat ongemakkelijk en overdreven bewust van mijn eigen aanwezigheid, daar zittend, luisterend. Maar, ze maken me ook bewust van de vragen die het oproept. Zijn haar herinneringen, is een herinnering, waar? Wat zegt een herinnering eigenlijk over de werkelijkheid? En hoe vormt deze de werkelijkheid? Een interessante wisselwerking ontstaat tussen kunstenaar en beschouwer, die niet slechts een actief – passief tegenstelling is. Voor een seconde lijkt de werking van de herinnering concreet te worden in de vorming tussen twee personen die deze in het hier en nu sturen.

Drie weken na de performance bezoek ik de eindpresentatie van Donoghue, welke bestaat uit twee videowerken en het zogenaamde Open Office For Words, een doorlopend project waar de kunstenaar een bijeenkomst organiseert over een specifiek thema, in dit geval 'Constituting Reality, Does the medium make the memory' en

diverse sprekers uitnodigt om hun ideeën uit te wisselen aan de hand van meegenomen boeken, onder het genot van taart en koffie. In de video 'Kitchen Lecture: Notes on Gesture' zien we de kunstenares die tijdens het bereiden van de maaltijd een lezing geeft over gebaren. Het wordt een warboel. De zware kost van de lezing lijkt een zichtbare strijd aan te gaan met de huiselijke omgeving van de keuken, waar het dochtertje spreekwoordelijk roet in het eten gooit. Ze speelt met het hete rooster en saboteert de afspeel-apparatuur. Ondertussen blijft Donoghue volhardend doorgaan en jongleert ze met haar identiteit als kunstenaar en als moeder.

Het werk dat centraal staat in de eindpresentatie is 'A Certain Capacity For Occupying Space', waarin Donoghue vijf vrouwen filmt, die drie jaar geleden in Londen hetzelfde kunstwerk zagen. Het kunstwerk wordt niet met naam en toenaam genoemd en elke specifieke referentie eraan is uit de opname geknipt (hoewel het voor enkelen ook aan de hand van de summiere informatie bekend zal zijn over wie en wat hier gesproken wordt). Drie jaar na dato vraagt Donoghue de dames hoe de ruimte eruit zag, wat hun verwachtingen waren en waaruit het kunstwerk bestond. Ze herinneren zich een witte ruimte, sommigen noemen specifiek het bureau of de boekwinkel die zo prominent aanwezig waren. Ze beschrijven alle vijf hoe ze een ruimte binnen treden en daar een groep kinderen zien. Volgens de een rennen de kinderen rond, volgens de ander zijn ze heel gelukkig en vrolijk. Weer een ander benadrukt dat ze een schooluniform droegen, terwijl de ander er van overtuigd is dat ze juist hun eigen kleding droegen.
Een van de kinderen maakt zich los uit de groep en spreekt de bezoeker aan. Maar wat ze zeggen? Dat lijkt niemand zich drie jaar later nog exact te herinneren en blijft in de film onuitgesproken.

Het resultaat van 'A Certain Capacity For Occupying Space' is een archief van vijf ooggetuigenverslagen. In eerste instantie lijkt de video het cultureel geheugen te concretiseren door letterlijk te vragen naar de herinnering van een culturele uiting. Visueel summier, geabstraheerd van associaties, reflecties en duidelijke verwijzingen, lijken alleen de veronderstelde feiten – en hoe deze door de geïnterviewden worden overgedragen – te worden vastgelegd. Maar tegelijkertijd toont de film zijn eigen problematische karakter. Niet alleen spreken de geïnterviewden elkaar soms tegen. Ook wordt duidelijk dat ze elk als het ware op een actieve wijze hun eigen realiteit vormen. Daarmee wordt blootgelegd hoe culturele herinneringen tegelijkertijd een feit en fictie zijn, actieve constructies van het verleden in het heden zijn. In de woorden van de titel, een zekere capaciteit hebben de ruimte in te nemen.

Het lijkt alsof Donoghue de werking van het geheugen, net zoals bij 'Performing Memory', voor een seconde weet te grijpen en vast te leggen, om vervolgens te laten opgaan in een zee van vragen. Hoe verhoudt de individuele ervaring zich tot de algemene culturele herinnering? Welke waarheid legt dit archief van ooggetuige verslagen vast? Donoghue toont ons de culturele herinnering als drijfzand: ogenschijnlijk concreet, maar vervaarlijk vloeibaar onder de oppervlakte.

De stroom van culturele herinneringen draagt bij aan de vorming van realiteit en identiteit, zoals ook het Kunsthuis SYB met de uiteenlopende culturele uitingen, in nagedachtenis van Sybren Hellinga,

zich telkens opnieuw een plaats verwerft in het collectieve bewustzijn van Beetsterzwaag en bijdraagt aan de culturele identiteit. Donoghue geeft ons geen antwoorden, maar toont ons de gelaagdheid van de herinneringenstroom en hoe deze altijd in beweging is, nooit statisch is, nooit af. Ook de herinnering van de performance en presentatie bij SYB vloeit door in deze recensie en zal hopelijk vele nalevens krijgen in het geheugen van de lezer.

BIJLAGE

MET MOJOHOTO IN DE HELIKOPTER
Lieke Snellen
31 maart t/m 9 mei 2010

'Hallo omgeving!'
door: Irma Driessen

Lieke Snellen is geïnteresseerd in de gebouwde omgeving en de manier waarop het menselijk lichaam aan de hand van architectuur en objecten navigeert. Dan lijkt SYB me een lastige klus. SYB is alles behalve een white cube of black box, eerder een beschermd monument waarvan het galeriedeel uit een reeks bakstenen muren en muurtjes bestaat – sommige losgewrikt en doorgebroken, andere met de ramen er nog in. Die muren en muurtjes ademen zoveel historie en de architectuur is zo dominant en vol tegenstellingen (om de oude architectuur zit een pui van glas en eroverheen een dak) dat mij de moed in de schoenen zou zinken.

De eerste ingreep die Lieke Snellen samen met Paulien Föllings en Rachel A. Carey deed: ze plaatste een felrode wand voor één van de oude binnenmuren. Weg afbladderende muur, weg ramen en kozijnen, weg huisje-in-huisje. Tabula rasa. Helder. Strak. Reductie van architectuur tot grondvorm. Als een ruimte een 3d-schilderij is, dan knalt de onderlaag er nu uit. Who's afraid of red? Vóór die rode muur, bij de glazen achterpui, staat Marmeren toren (werktitel). De toren staat precies op zijn plek, in het hoogste deel van SYB, in het volle daglicht. De toren is op ooghoogte doorsneden met een rolgordijn vol gaten. Als je ernaar toeloopt versterkt de donkere achterkant van de toren het tegenlichteffect. Van voren is de toren beplakt met plakplastic met nepmarmerprint. Liekes omgang met materiaal oogt nonchalant (gekreukt rolgordijn, kieren tussen plakplastic). De nepheid van materiaal, de kitscherige manier waarop materiaal is gebruikt, ondergraaft het monumentale van de vorm, van het stevige gebaar. Lieke stelt haar objecten bijna altijd samen uit alledaagse, herkenbare onderdelen: rolgordijnen, deurstoppers, plakplastic, spiegels, hout, spuitbusverf, gips, klapstoeltjes. Bouwmarktflora. Soms met grappig effect. Linoleum with necklace (2007) bijvoorbeeld*.

In SYB nemen de manshoge objecten op een koppige manier de ruimte in. Eén houten object heeft twee deurstoppers als voetjes, als het daadwerkelijk daarop zou rusten, zou het net even uit het lood

staan. Lucht lijkt de objecten elk moment in beweging te kunnen zetten: een strandbal die van een houten framewerk valt, een vouwgordijn dat verder uitvouwt, kniehoge blokken die als dominostenen dreigen om te vallen. Maar dat is schijn, de onbalans is voornamelijk visueel. Zo zit het houten object met de deurstoppers stevig ingeklemd tussen raam en muur. Snellen vertelt dat ze die vorm door de hele ruimte heeft gesleept en alle kanten op heeft gezet voordat hij zijn uiteindelijke plek kreeg.

Tijdens haar werkperiode verkende Lieke de ruimte door schetsen te maken (‘acclimatiseren’). Dat schetsen gebeurt niet met papier en potlood, Lieke schetst met lichaam en fototoestel (soms videocamera). Dat levert beeldreeksen op waarin ze aan plinten hangt, tegen muren opklimt, zich klem zet tussen twee wanden, delen van haar lichaam omhoog en opzij duwt, zich schrap zet, balans zoekt. Soms op blote voeten, soms op gymschoenen. Associatie: Lieke groet ‘s ochtends de dingen. Nog een associatie: Parkour, de discipline waarin deelnemers één worden met de bebouwde omgeving, vloeiend door architectuur navigeren, objecten bedwingen, en in synch zijn met de stedelijke omgeving. Verschillen zijn er ook: Lieke Snellen navigeert binnen in plaats van buiten, ze balanceert in plaats van dat ze springt, en haar schetsen zijn geen doel maar middel, een verkenning van de ruimte voordat ze er objecten plaatst. Toch tonen de beeldreeksen eenzelfde fysieke beleving van ruimte, het opzoeken van lichamelijk grenzen.

Liekes werk heeft dus een performatieve kant. Gesleep met vorm, geduw met lichaam, onderzoek van vlak en lijn. Als toeschouwer weet je dat niet – zie je niet dat ze zichzelf door de ruimte heeft verplaatst, haar lichaam in allerlei houdingen heeft gepositioneerd, en zich tot wand, vloer en object heeft verhouden. Tenzij ze haar werkproces toont. Soms doet ze dat, soms niet, nu niet, behalve drie kleine, uitgeknipte, papieren Lieketjes. Die kleine Lieketjes, die een handstand tegen een strandbal maken, aan een wandje hangen en tegen een kniehoog muurtje geplakt zijn, suggereren dat de objecten architectuurmodellen zijn. Misschien dat daarom dingen rafelig zijn afgewerkt, de Lieketjes slordig uitgeknipt: dit zijn modellen in een schetsfase. Met Mojohoto in de helikopter is een onderzoek, geen tentoonstelling. Zes weken is kort.

De beoogde afsluiting van Met Mojohoto in de helikopter kon helaas niet doorgaan. Tijdens de eindpresentatie zou een modelhelikoptervlieginstructeur een demonstratie geven. Een helikopter die in vogelvlucht langs het werk van Lieke Snellen scheerde. Opnieuw een spel met schaal. De ruimte gooide helaas roet in het eten. Al die muren en muurtjes bleek te gevaarlijk. Lastige ruimte, Kunsthuis SYB.

Nawoord: Lieke Snellen nodigde Paulien Föllings en Rachel A. Carey uit om elk ook een week in SYB te resideren. Van Föllings was er een strakke installatie met tegels, plant, t.l. en kleur – en een driehoekje plakplastic. Op de plek waar je op grond van Föllings eerder werk misschien een beest verwachtte, stond Lieke Snellens Marmeren toren. Rachel Carey reageerde op het theatrale van het kunsthuis: ze maakte een Spring haiku, waarin een voet verliefd blijkt op een geit. Vurig verlangen. Vijf tenen. Vlammen.

DE KOLONIE / THE COLONY
Sandberg Instituut
12 mei t/m 15 juni 2010

'Artist in the colony'
door: Aafke Weller

Deelnemende kunstenaars: Aukje Dekker, Nadine Hottenrott, Pavèl van Houten, Wouter Klein Velderman, Mannie Krak, Battal Kurt, Salomé Lamas, Tom Milnes, Sachi Miyachi, Gemma Pauwels, Richtje Reinsma, Marrit Snel, Su Tomesen, Jetske Verhoeven en Dorien de Wit

Is het legitiem om je te onttrekken aan de maatschappij in afkeer van de tijdsgeest? Wat levert het je op om in afzondering te leven en te werken met gelijkgestemden? Jean François Millet, Vincent van Gogh en Théodore Rousseau stelden zich deze vragen en besloten zich te vestigen in Barbizon, één van de eerste kolonies waarin kunstenaars elkaar vonden in één grote lofzang op het landelijke en een gedeelde aversie tegen de industrialisatie. Nu zijn de meeste kunstenaarskolonies verlaten of leiden een tweede leven als toeristische attractie. Hedendaagse kunstenaars zoeken elkaar op in residence en voor hen is het antwoord op de bovengestelde vragen pasklaar: de verbinding met de maatschappij is juist een voorwaarde. In de praktijk komt die verbinding nooit werkelijk tot stand omdat de kunstenaar in residence zijn aandacht altijd moet verdelen tussen verschillende projecten. Samenwerking berust op een afspraak en heeft eerder een pragmatische dan een ideële grond. Kunstenaars opereren niet in een collectief, maar hebben een 'netwerk'. En wie ondertussen bedankt voor FaceBook of LinkedIn doet zichzelf tekort. Een Artist in Residence verschilt in alles van een Artist in Colony. Residencies die zichzelf toch profileren met een mogelijkheid tot afzondering in verbondenheid met de natuur worden steevast bezocht door verstokte huttenbouwers die de heilzame werking van de afzondering niet willen herkennen als wishful thinking en weigeren de invloed van de natuur te zien als een romantische illusie. Dit pragmatisch idealisme en cynisch realisme is kenmerkend voor onze tijd die niet te vergelijken is met de bloeitijd van de kunstenaarskolonie in de tweede helft van de 19e eeuw. Je bent een reactionaire naïeveling wanneer je nu probeert een kunstenaarskolonie op te richten.

Toch stelden Lotje van Lieshout en Marieke Coppens aan studenten en oud-studenten van het Sandberg Instituut voor om een kunstenaarskolonie vorm te geven in Beetsterzwaag. Zich bewust van de discrepanties ontwierpen Van Lieshout en Coppens een model wat je zou kunnen omschrijven als een 'kunstenaarskolonie-to-go'. Een slimme mengvorm tussen een residency en kolonie. 'De Kolonie' zou een open onderzoek worden naar de overlevingskracht van de idealen van de kunstenaarskolonie.

In 'De Kolonie' hoefden de kunstenaars maar een week te verblijven. Wel werd van ze gevraagd zich bewust te verhouden tot het werk van de vorige groep. De groepen kregen de opdracht een fictieve kunstenaarskolonie vorm te geven, een kunstenaarskolonie die zich niets hoeft aan te trekken van de werkelijkheid van tijd en plaats. Het begon met een tekst van Pavèl van Houten, waarin Kunsthuis SYB met

haar hele hebben en houden naar een ver verleden werd gezonden. In de tekst omschrijft Van Houten hoe de nieuwe bewoners proberen betekenis te geven aan de vreemde voorwerpen die ze vinden in het Kunsthuis. Ze noemen deze voorwerpen: 'open objects'. Niet alleen refereert het open object aan het ideële kunstwerk, vooral maakt de term de tekst tot een vrijbrief die alles in het Kunsthuis stript van betekenis. Niets zoekt meer naar duiding buiten de muren van Kunsthuis SYB en buiten de afspraken binnen de fictieve kolonie. Pavèl van Houten maakt de eerste bepalende stap en keert de kolonie in zichzelf.

De tweede groep nam de tekst van Van Houten en zette zich aan het ontwerp van een identiteit voor de kolonie. Marieke Coppens en Marrit Snel kozen een eenvoudige maar alles bepalende symboliek: het nummer zes, het hexagoon en een kleurenschema uit zes kleuren. "Everything is 6, Your color day depends on the day you were born, Everything is 6, We live in small groups of 6 people all belonging to the same color family" etc. Het individu wordt ondergeschikt gemaakt aan het systeem en het systeem wordt gelegitimeerd door een manifest; een collectief streven. Het manifest van de kolonie bestaat uit een collage van tekstfragmenten, geknipt uit een oude kerkelijk encycliek die Snel vond in een van de boekenkasten van SYB. Deze willekeurige bron onthult een universeel utopisch ideaal. Het manifest wijst de weg naar een samenleving waarin het individu geofferd wordt aan het collectief en waarin zelfontplooiing in wetenschap en cultuur ten dienste staat van de wereldvrede: En wat is dit anders dan de totale ontplooiing van de gehele mens en van alle mensen? In dit mystieke transcendentale denken hoor je de echo van ideeën uit de romantiek en vol overgave duikt de derde groep in mystieke, stoffige boeken, struint uren doelloos door de velden en verzamelt weelderige veldboeketten. Overduidelijk zijn de romantische motieven bijvoorbeeld in het werk van Salomé Lamas. Lamas verlangt naar een eenzaam vissersbestaan, overgeleverd aan de woeste elementen en komt bedrogen uit. In haar registratie van een geestloze, ordinaire visserstocht weigert ze zich te conformeren aan de realiteit en blijft trouw aan een diep romantisch verlangen. Dit ontkennen van de realiteit en de weigering af te stappen van een eenzame sokkel vind je ook terug in het werk van Tom Milnes. Milnes ontwierp een mechanisch masker dat in elkaar schuift wanneer de invloed van de externe wereld de drager overweldigt. Milnes liet zich inspireren door Superman's fortress of solitude en wie bekend is met de strip herkent onmiddellijk de verwijzingen naar de Duitse Romantiek en de schilderijen van Caspar David Friedrich.

Met de derde groep is de identiteit van de kolonie een feit. De vierde en grootste groep moet zich nu zien te verhouden tot het verhaal dat op tafel ligt en dat is niet eenvoudig omdat het verhaal de interpretatie van het werk begint te bepalen. De vierde groep maakt nieuw werk en stelde een tentoonstelling samen uit het werk van alle groepen. Door de tentoonstelling lopen tekstfragmenten als "als geen ander weet ik hoe het is buiten de kolonie"(1) en "het is wachten op de nieuwe wereld"(2). Ze verbinden de werken en zorgen voor een bepaalde dramatiek. Op sommige werken heeft dit geen invloed en andere ontlenen juist hun bestaansrecht aan dit verhaal. Maar er zijn werken waaraan de dramatiek afbreuk doet. Zo beplakte Richtje Reinsma de ramen van Kunsthuis SYB met een grit uit A4-tjes in het door Coppens en Snel ontworpen kleurenschema. Het effect is krachtig in haar een-

voud. Het maakt een heldere eenheid van het onoverzichtelijke interieur van SYB en benadrukt de speelse asymmetrie van haar gevel waardoor Reinsma een beetje leven blaast in het Kunsthuis wat zo koud, donker en zielloos kan zijn. Maar zodra termen als binnen, buiten, open, gesloten, raster en grit gekoppeld worden aan De Kolonie dreigt een interpretatie ten koste te gaan van de eigen zeggingskracht van het werk. Hier ligt misschien de moeilijkheid van de opzet van het project en misschien zelfs wel het probleem van de kunstenaarskolonie: het model dat in eerste instantie ten dienste staat van het werk staat dit werk in de weg wanneer het onderdeel wordt van het werk. Het open object is soms niet bestand tegen de druk van zoveel betekenis. Dit geldt gelukkig lang niet voor alle werken. Het visueel overdonderende werk van Aukje Dekker bijvoorbeeld, heeft nergens last van: in de video denk je te zien hoe een stofzuiger ontploft, maar halverwege de explosie is er een hapering en vervolgens hangen de brokstukken krachteloos in de lucht: de stofzuiger is niet ontploft maar in een ruk uit elkaar getrokken aan nylondraadjes. Die hapering is fysiek voelbaar alsof je adem stokt. Achterin SYB bouwde Jetske Verhoeven met vurenhouten latjes en plakband een gecorrigeerde kopie van SYB's scheve binnenhuisje. De reconstructie is perfect waterpas, maar verder niet meer dan een breekbaar ideaal van een imperfecte realiteit die in de praktijk gewoon functioneert. Het werk leent zich voor allerhande metaforen: De Kolonie is een model dat werk voortbrengt, maar dat moet worden losgelaten zodra het werk zelfstandig begint te functioneren. De Kolonie is een vruchtbare omgeving in een ideële sfeer, maar binnen die sfeer is de zeggingskracht van een werk beperkt.

(1) fragment uit tekst van Dorien de Wit, de gehele tekst is te lezen op de computer die onderdeel is van de bureauopstelling binnen de tentoonstelling
(2) onderdeel van het grafschrift van Sybren Hellinga

SYB OP KUNSTVLAAI 2010: THE UNKNOWN ARTIST, HIS BAD TASTE AND THE WAY HE MOVES HIS FAMOUS BODY
Nina Wijnmaalen
15 mei t/m 23 mei 2010

'Quick and dirty'
door: Aafke Weller

De kunstvlaai is een kermis. Het ene werk steekt het andere naar de kroon om – wanneer niet spectaculairder – dan toch zeker slimmer en grappiger te zijn. Er staat niets op het spel; het werk wentelt zich in zorgeloze vrijblijvendheid en de geïnstitutionaliseerde bohemien ligt in het Amsterdamse Westerpark met koelbox en picknickmand. Zes op de tien Nederlanders zijn van mening dat er best bezuinigd mag worden op cultuur en hun lobby had geen betere ondersteuning kunnen krijgen dan de Kunstvlaai.

Te midden van deze uitdragerij bouwde video- en performancekunstenaar Nina Wijnmaalen met karton en plakband een huiskamer. De stijl van het kleine decor is overdreven kitsch en volks. Er staat een groezelige tweezitsbank en in de hoek steunt een spiegel. Op een aantal gestapelde monitors worden doorlopend videoportretten getoond. De portretten zijn beeldvullend en in ieder hoofd herken je moeiteloos de kunstenaar onder de slordig opgebrachte make-up. Het werk van Nina Wijnmaalen is quick and dirty. Op één van de monitoren danst een morsig gebruinde dame in een glimmend blauwe bikini. Ze draagt een streng gesneden blonde pruik en uit haar mondhoek steekt de eeuwige sigaret. Schaamteloos duwt ze haar voluptueuze buik en borsten in ons gezicht terwijl ze wellustige bewegingen maakt met een vlaggenstok waaraan de Hollandse driekleur is bevestigd. Een andere monitor toont een verstild beeld van een Hollandse schone in klederdracht die in een geïmproviseerd martelwerktuig haar borsten lift met een touwtje wat op pijnlijke wijze aan haar tepels is bevestigd. In beide video's is de blik gefixeerd op de camera als in een spiegel. De overige videoportretten zijn monologen. In een video neemt een mollige dame in zwempak de camera in vertrouwen om te vertellen over een roemrijk verleden waarin ze kampioen bodybuilden was. Maar die tijd is voorbij. "Het komt wel weer terug" stelt ze zichzelf gerust "gewoon een kwestie van weer gaan trainen" verzucht ze. Ze formuleert haar zinnen traag en met een boers accent. Op de monitor eronder bralt een studente schaamteloos tegen een dispuutgenoot. Die jongen die ze tijdens de afgelopen ontgroening een fles jenever in de strot heeft geduwd? Nee, natuurlijk had ze geen schuld aan zijn coma. Hij wist toch wat hem te wachten stond? Ze hangt op. Toch maar naar college, maar niet zonder de camera deelgenoot te laten zijn van haar verontwaardiging over die vriendin die zonder te overleggen twee studiepunten heeft binnengehaald. Deze en andere personages kenmerken zich door een schrijnend gebrek aan zelfbewustzijn. Hun persoonlijkheid bestaat uit één enkele uitvergrootte eigenschap; het zijn typetjes. De bodybuildster zal nooit meer bereiken waar ze zo weemoedig naar terug verlangt en de brallende studente zal nooit afstuderen. Niet omdat ze ons vertrouwen niet hebben, maar eenvoudigweg omdat hun leven niet bestaat buiten deze ene scene waarin ze gevangen zitten om eindeloos hetzelfde plaatje te schilderen.

Met dergelijke komische typetjes heeft Nina Wijnmaalen de lachers op haar hand. Maar de lach wordt vaak met argwaan ontvangen in de beeldende kunst. Behalve op de kunstvlaai waar entertainment de lingua franca is. En dat is een probleem voor het werk van Nina Wijnmaalen omdat ze meer wil dan ons vermaken met grappige sketches. Door zich van cabareteske technieken te bedienen binnen de context van de hedendaagse kunst dwingt ze ons het eigen lachen onder de loep te nemen. We kunnen lachen omdat de groteske overdrijving het moeilijk maakt om ons met de personages te identificeren. We kunnen gerust lachen om hun zwakheid, hun onwetendheid en hun ongeluk wanneer we ons niet met hen verbonden voelen. De camera maakt de afstand nog groter door niet als venster, maar als spiegel te functioneren waardoor de typetjes worden opgesloten in hun eigen wereld. We lachen op een afstandje en daarbij wanen we ons ongenaakbaar en superieur. Maar de keerzijde van dit superioriteitsgevoel ligt op de loer want vroeg of laat stelt de lacher zich de vraag: wie ben ik om te lachen om de ander? Ten opzichte van het absolute is immers iedereen feilbaar. Deze wisselwerking tussen een gevoel van superioriteit en

SYB OP KUNSTVLAAI 2010
THE UNKNOWN ARTIST, HIS BAD TASTE AND THE WAY HE MOVES HIS FAMOUS BODY Nina Wijnmaalen

een gevoel van inferioriteit schept een ruimte waarbinnen ons oordeel milder wordt en ons gevoel van verbondenheid groter.

Lastiger wordt het wanneer op het moment dat de kunstenaar lijfelijk op het toneel verschijnt het scherm tussen de toeschouwer en het typetje verdwijnt. Dagelijks om half vier stapte Nina Wijnmaalen in een belachelijk kostuum haar installatie binnen. Een bril uit de jaren zeventig, een grijze pruik, een snorretje, een viezig T-shirt en een rond buikje met eronder een heuptasje en een korte broek. In overdreven poses wordt dit buikje steeds iets te ver naar voren gestoken. Het mannetje pakt een koffer uit en verdeelt een heel assortiment aan trofeeën over de planken aan de wand. Na goedkeuring wordt er een foto gemaakt. Dan wordt de vulling uit de buik getrokken, de pruik afgenomen en het T-shirt en de broek maken plaats voor een zwempak in panterprint aan het lijf van een ranke blondine met snor, want die heeft Nina Wijnmaalen laten zitten. De vrouw schminkt haar lichaam bruin en overgiet het met olie. Voor de spiegel probeert ze de één na de andere pose waarbij de spieren tot het uiterste worden aangespannen zodat ze akelig trillen. In een laatste krachtinspanning wordt er trots geposeerd met alle verworven trofeeën. Dan wordt het zwempak vervangen door een zwart latexbroekje, een hemdje met pailletten in het patroon van de Union Jack, een grijsblonde pruik en plateauschoenen. Er wordt een sigaret opgestoken en vervolgens zijn we getuigen van een serie obscene dansmanoeuvres. Er lijkt geen einde aan de reeks bizarre constellaties en ondertussen groeit de puinhoop van afgedankt materiaal tot een steeds grotere bende. Er zit zoveel vaart in de performance dat je oude personages alweer vergeten bent terwijl de restanten van hun make-up nog zichtbaar zijn. De performance heeft een open einde wat de mogelijkheid van eindeloze verkleedpartijen suggereert. Uiteindelijk zal er dan een grotesk monster verschijnen dat alle typetjes in zich verenigt.

Omdat het onmogelijk is om ons te identificeren met het karikaturale, identificeren we ons met de performer wiens fysieke aanwezigheid direct voelbaar is. Wanneer we haar spieren zien trillen van inspanning gaat ook door ons een rilling. Zodra de performer onze sympathie en op momenten zelfs ons medeleven heeft gewonnen is het werk niet meer grappig en dan wordt het ineens erg lastig te duiden. Temeer omdat Nina zelf lijkt te twijfelen. Zo is ze in haar buitensporigheid te terughoudend en in het groteske blijft ze nog te dicht bij het typetje. Af en toe speelt ze met onnodige intellectuele verwijzingen. Maar Nina Wijnmaalen is een goed performer: ze begrijpt de karakters die ze speelt en met haar energie en bravoure weet ze het publiek te paaien. Het werk maakt nieuwsgierig naar wat er gaat gebeuren op het moment dat ze haar onzekerheid laat vallen en vrij baan geeft aan haar liefde voor het bizarre, de overdaad en de buitensporigheid.

HET NIEUW FRIES MUSEUM PRESENTEERT: MATA HARI'S HOOFD
Timmy van Zoelen, Sybren Renema
23 juni t/m 3 augustus 2010

'Beeldenstorm'
door: Irma Driessen

Het museum als grafkelder, zelden zag ik die gedachte treffender verbeeld dan door Timmy van Zoelen en Sybren Renema in hun tentoonstelling Het Nieuw Fries Museum presenteert: Mata Hari's Hoofd. De twee besteedden het grootste deel van hun budget aan een sneeuwwitte, ijskoude neonsculptuur met de tekst 'mausoleum'. Denk niet Bruce Nauman – woorden die schijnbaar in de lucht zweven – denk niet Jenny Holzer – die werkwoorden nodig heeft – denk aan een sjieke shoarmatent of noodle-to-go: een stevig reclamebord (strakke aluminium bak) die als hij buiten aan de gevel van SYB gehangen had de bewoners van Beetsterzwaag in één woord via aan en uit flikkerende letters het thema van de tentoonstelling duidelijk had kunnen maken: M(A)US(OL)EUM. Als je het ziet is het simpel, als je het maakt en ophangt een provocatie. Even was ik bang dat er weinig te denken valt, alleen instemmend te knikken, want musea zijn natuurlijk mausolea – vooral streekmusea, het type museum waarop Van Zoelen en Renema het hebben gemunt. Grafkelders vol vreemde curiosa, toevallige objecten en streekgebonden memorabilia.

Voor Mata Hari's Hoofd stormden Van Zoelen en Renema als twee jonge honden door de porseleinkast van de Friese geschiedenis. Vol enthousiasme wierpen ze zich op wat ze aantroffen: anekdotes en jaartallen, gravures en vertellingen, stroopwafeltrommels en ufowaarnemingen. Alles was even interessant en even belangrijk, alles potentieel object voor pseudowetenschappelijk, artistiekvorsend en duimzuigend onderzoek. God zij dank dat hun budget niet ruimer, hun tijd niet onuitputtend en het openbaar vervoer in Friesland niet beter geregeld was: dan was heel museumminnend Friesland in totale verwarring achter gebleven.

Donatieproject – één van de vijf tentoongestelde werken in SYB – bestaat uit Van Zoelens en Renema's pogingen om zelfgeproduceerde kunstwerken opgenomen te krijgen in de collectie van die Friese streekmusea. Bedoeling was om vervolgens diezelfde werken in bruikleen terug te krijgen voor de eigen tentoonstelling bij SYB. Zo benaderden ze het Mineralogisch Museum te Grou, het Elvis Presley Museum te Molkwerum en Museum Opsterlân. Hoewel de objecten die ze aanboden met liefde en aandacht zijn gemaakt, snap je goed dat het Elvis Presley Museum beleefd 'nee' zei tegen 'Ode aan Elvis', een driepotig gitaarstandaardje, inclusief gebroken minigitaartje, beplakt met glitters en blauw beschilderde naden van Elvis' witte showkostuum in zijn nadagen. Het knoestige, bobbelige, houtstronkige object – 'his roots, his balls, his glitter' – schertst. Dat het Mineralogisch Museum wel 'ja' zei tegen Van Zoelen en Renema lijkt me dan ook eerder een humoristisch misverstand dan dat Grou werkelijk iets van ze in de collectie wilde hebben. 'Ode aan de Amethyst' is een…ding… dat enigszins geholpen door de titel vagelijk aan amethist doet denken. Op de muur in SYB prijkt een foto van het object in het museum

naast een bewijs van overdracht waarin Van Zoelen en Renema afstand doen van het werk. Die overeenkomst kent een dubbele bodem. Zij bevat in de achtergrond namelijk een watermerk dat een gruwelijke episode uit de Friese geschiedenis verbeeldt. Je zal daar maar je handtekening op zetten. Dit watermerk, die geschiedenis, koppelt het donatieproject aan het hoofdwerk van de tentoonstelling: Lux Aeterna Encryptata, een video-installatie die – nomen est omen – licht werpt op deze gebeurtenis, zij het niet direct, maar associatief en fragmentarisch en videoclipachtig, met – ik schreef het al – hulp van licht, in allerlei vormen: zonlicht, licht door glas in lood, schijnsel van spotjes, schittering van kroonluchters, en veel lensflare. Alsof Van Zoelen en Renema de kijker willen verblinden.

Lux Aeterna Encryptata bestaat uit twee projecties. Eentje in de kelder van SYB en eentje achterin. De eerste video toont over en door elkaar schuivende beelden van Friese architectuur en gebruiksvoorwerpen: de vloer van de Grote Kerk in Leeuwarden, de trap bij de graftombe (waar je niet in mag), de porseleincollectie van Marie Louise van Hessen-Kassel (voorouder van de Oranjes) en een olieverfportret van haar dat in een barokke stijlkamer in de Princessehof (tegenwoordig keramiekmuseum) boven een gedekte tafel hangt. Van Zoelens videocamera tast in close-up deze beelden af. Toen ik ernaar keek, in mijn eentje in de vochtige kelder (inderdaad, een tombe), duwde Renema de deur achter me dicht. Uit een koptelefoon klonk barokke muziek [hedendaagse klavecimbelmuziek van Klaas de Vries – red]. Eerlijk gezegd had ik van wát ik zag, geen idee. Ik werd ondergedompeld in licht, schittering, psychedelische droombeelden, fragmentarische scherven.

De tweede video maakt iets van de eerste duidelijk: in voorbijscrollende, éénregelige tekstflarden, 20 cm boven de vloer, werd verwezen naar wat je zojuist in de kelder zag, of liever gezegd, naar de gebeurtenis op het watermerk. Er bleek sprake van patriottistische volkswoede, gericht tegen de Oranjes, in 1795. Een menigte brak de grafkelder open en zette de lijken te kijk. Gooide de 'schenkelen' van de oude vorstin Marie Louise op een hoop en vertrapte deze. Rukte haar hoofd van de romp. Zulke 'beestachtigheden' hebben Van Zoelen en Renema natuurlijk ook gepleegd op hun rooftocht langs de Friese musea. In plaats van fysieke agressie lieten zij hun verbeelding los op de schatten die zij aantroffen. Zij sloegen de porseleinkast van Marie Louise visueel aan diggelen. En ook zíj hebben een hoofd gejat, het hoofd van Mata Hari uit het Fries museum, en op hun tentoonstelling opgehangen in kil neonlichtschijnsel. Hun eeuwig licht schijnt nu.

Ik weet niet of ik door Van Zoelen en Renema ben beetgenomen of dat ze het menen met hun institutionele kritiek. Als Het Nieuw Fries Museum presenteert een grap is, dan toch een doordachte, waarin alles met alles samenhangt. Van Zoelen en Renema zijn kunstenaar genoeg om enkele ademgaten te slaan, om precies voldoende verwarring te stichten. Over een paar jaar zou die Ode aan de Amethyst zomaar een jeugdig werk van twee succesvolle kunstenaars kunnen blijken.

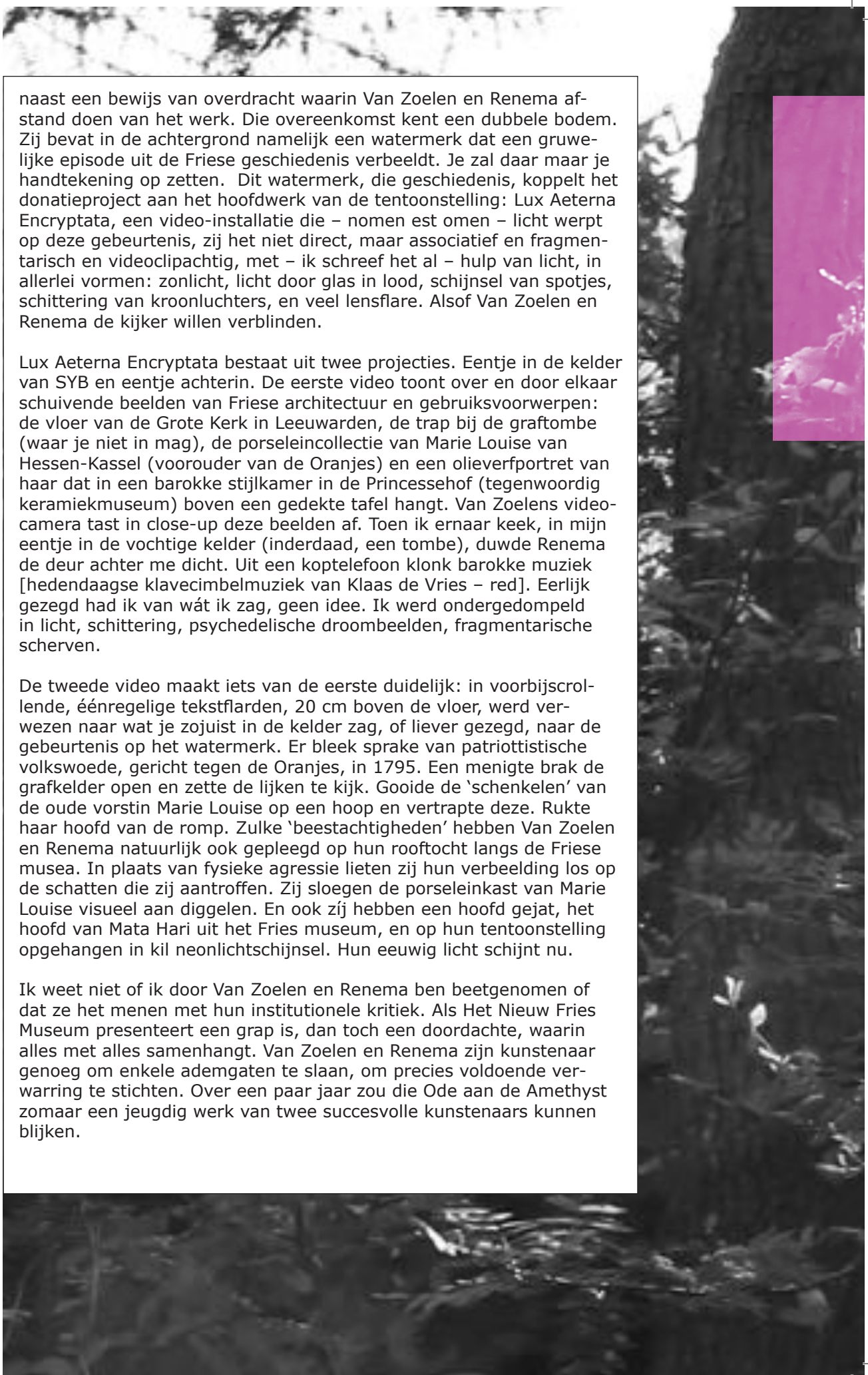

VELDWERK
Erica van Loon
4 augustus t/m 6 september 2010

'Een meditatie op het landschap'
door: Laurie Cluitmans

'In de mens is een intuïtief verlangen aanwezig om zich met de natuur bezig te houden, om de natuur te ordenen. In de tuin kunnen mensen hun idealen en verlangens vertalen; ze proberen daarin misschien onbewust een aards paradijs te creëren.' [1]
De contradictie tussen de vrije natuur en de constructie van de tuin – beide als landschappelijke elementen – staat centraal in het werk van Erica van Loon (Meppel, 1978). Voor haar tentoonstelling bij Kunsthuis SYB verdiepte Van Loon zich in de directe omgeving van Beetsterzwaag. Specifiek in het landgoed Olterterp, dat daar eind achttiende eeuw werd aangelegd door Ambrosius van Boelens als aangenaam lusthof met bossen, wandelwegen en waterpartijen – en waar eind negentiende eeuw ook de lokale bevolking ontspanning vond.

Van Loon studeerde aan de Rietveld Academie in Amsterdam en bracht van 2005 tot 2007 een werkperiode door aan De Ateliers. De interesse in het landschap vormt het uitgangspunt voor haar werk. Vóór Van Loon's verblijf in Kunsthuis SYB maakte ze in haar studio constructies van mogelijke landschappen. Samengesteld uit houten latten en transparant plastic, ontstonden ruimtelijke settings, die vervolgens gefotografeerd werden, soms nog beschilderd, en vervolgens in lichtbakken gepresenteerd. De belichting van achteren creëert een zekere diepte en herstelt de ruimtelijkheid van het landschap op een tweedimensionaal vlak. De constructies houden het midden tussen een paradijselijke setting en gecultiveerde landschap.

Het werk dat Van Loon bij Kunsthuis SYB maakte, is in vele opzichten een eerste. Zo begeeft ze zich voor het eerst voor een werk buiten de vertrouwde muren van de studio, betrekt ze een bestaand landschap in haar werk, maakt ze voor het eerst geen foto's of lichtbakken, maar een video en speelt ze bovendien zelf een rol in het werk. In de video draagt Van Loon een sculpturale vorm door het oude park. De sculptuur lijkt op een driedimensionale vlieger, in de vorm van een hexagoon, met felle blauwe, groene en roze vlakken. De figuur, zo vertelt Van Loon, is geïnspireerd op de eerste revolutionaire vliegconstructies van Alexander Graham Bell, maar ook refereert de hexagoon aan de boeddhistische structuren en patronen van de yantra, die helpen bij het mediteren.

Van Loon draagt de sculptuur door de bosrijke omgeving en haar gang volgt het ritme van het landschap, dat inmiddels sterk is verwilderd. De natuur is er haar eigen gang gegaan, overwoekerde de aangelegde paden en bemoeilijkt zo de gang door het landschap. Ze beweegt zich over de hoge graspollen, tussen de bomen door. De figuur lijkt soms bijna te blijven hangen achter de takken, soms daadwerkelijk even te zweven als een werkelijke vlieger, vrij in de wind. De afzonderlijke vlakken van de hexagoon reflecteren elk op eigen wijze het zonlicht, waar de structuur en de takken door heen schaduwen. Sommige vlakken worden door het licht bijna wit. Er ontstaat een spanning tussen

VELDWERK Erica van Loon

het zonlicht, de hexagoon en de reflecties daarvan in de camera zelf, die als gekleurde vlekken op het beeld verschijnen. Wanneer de camera inzoomt ontstaat er een haast abstract beeld dat functioneert als een tweede laag dat letterlijk over het landschap wordt gelegd.

Wat gebeurt er wanneer de natuurlijke omgeving wordt verdubbeld met een artificiële constructie? Wat gebeurt er wanneer er een laag wordt toegevoegd? Volgens de Amerikaanse kunsthistoricus W.J.T. Mitchell is het genre van landschapskunst 'originally constituted as a genre of painting associated with a new way of seeing' [2]. In zekere zin sluit de video van Van Loon hierbij aan. Door de verdubbeling van de artificiële laag van de sculptuur in het landschap – dat op zijn beurt tegelijkertijd aangelegd en wild is – brengt ze de omgeving op een nieuwe manier in beeld. De kleuren en vormen van de hexagoon verhullen en onthullen de lusthof en bieden daarmee een zekere meditatie op het landschap, versterkt door de bewuste keuze van de meditatieve yantra, en het onverwachte spel van licht en reflectie.

Van Loon nodigde de Japanse Takako Hamano (1975, Japan) uit voor de laatste twee weken van haar residentieperiode, om eveneens op de omgeving te reflecteren. In plaats van Beetsterzwaag staat nu het Japanse landschap centraal en wel het eiland Shikoku, dat ze recentelijk bezocht en waar ze enkele foto's maakte van de beboste bergen. De bomen nemen het gehele frame in, waardoor er niets anders van de omgeving te zien is. Drie van deze foto's plaatste ze over elkaar en monteerde ze zó dat het lijkt alsof het geframede bos opnieuw in beweging komt, alsof een zacht briesje de bomen opnieuw doet wiegen. Qua montage techniek doet het werk 'Whispery Forest' denken aan David Claerbout's videoprojectie 'Ruurlo, Borculoscheweg, 1910' (1997), waarin een oude zwart wit ansichtkaart opnieuw tot leven wordt gewekt, door de enorme boom die centraal staat, van subtiele beweging te voorzien. Beide werken genereren een soort frictie in de perceptie, waardoor je als beschouwer niet helemaal zeker weet wat je ziet en wordt uitgedaagd opnieuw te kijken. De bomen van Hamano gaan naar mate je langer kijkt een zeker abstract karakter krijgen en lijken een eigen leven te leiden. Hamano's werk sluit mooi aan bij het onderzoek van Van Loon naar het kunstmatige en natuurlijke karakter van het landschap. Waar de sculptuur als een zoeklicht over het landschap schijnt en specifieke aspecten onder de aandacht brengt, concentreert Hamano zich op een ogenschijnlijk stil staand beeld. Natuur en cultuur, werkelijkheid en montage, ontmoeten elkaar en gaan een relatie aan.

In de presentatie in Kunsthuis SYB toont Van Loon tevens haar werkplek met de naaimachine en de ontmantelde sculptuur; Hamano toont enkele aquarel schetsen die verband houden met 'Whispery Forest'. De tentoonstelling krijgt daardoor meer het karakter van een tijdelijke presentatie, van een 'work in progress', dan een volgroeide en volledig uitgedachte expositie. Voor beide kunstenaars zijn deze werken echter uniek voor hun gangbare werk en vormen ze daarmee een nieuwe aanzet en richting. Is er een betere benutting van de residentie in Kunsthuis SYB denkbaar?

1 Erik De Jong, Vertaling van een Verlangen
2 Mitchell, W.J.T., 'Imperial Landscapes', Landscape and Power. Chicago: University of Chicago Press, 1994: 5-34: 9.

TRISTES TROPIQUES: ILLUSTRATIONS HORS TEXTE
Laurence Aëgerter & Ronald van Tienhoven
8 september t/m 19 oktober 2010

'Claude Lévi-Strauss in de herhaling'
door: Lilian Bense

Laurence Aëgerter (Marseille, 1972) en Ronald van Tienhoven (Den Haag,1956) nodigde in het kader van hun Art in Residency- project de inwoners van Beetsterzwaag en omstreken uit om mee te doen aan hun project Tristes Tropiques: Illustrations hors texte. Een directe 're-enactment' van de beelden uit een publicatie van Claude Lévi-Strauss uit 1955.

Eigenlijk was hij ook een soort 'artist in residence' toen hij zich maandenlang onderdompelde in het maatschappelijke leven van drie indianenstammen in het Amazonegebied. De Franse cultureel antropoloog Claude Lévi-Strauss (Brussel, 1908 - Parijs, 2009) vertrok in 1935 naar Brazilië om filosofie te doceren aan de universiteit van São Paulo. In zijn vrije tijd begaf hij zich tussen de indianen. Om zich als vreemdeling in te leven in het gedrag van deze etnische volkeren en zodoende te bestuderen wat het westerse idee van 'ik' en 'de ander' nou eigenlijk precies inhoudt. Aan de hand van zijn ervaringen kwam hij tot de conclusie dat er helemaal niet zoiets bestaat als een 'primitieve' cultuur.

Van zijn bevindingen deed hij verslag in het boek 'Tristes Tropiques', oftewel 'Het trieste der tropen', dat verscheen in 1955. Naast een verslag is het boek ook een reflectie op de urgentie van de etnografie als wetenschap, en een bundeling memoires. Bovendien maakte hij tijdens zijn verblijf een indrukwekkend intieme fotoreportage van de verschillende stammen. Deze foto's zijn terug te vinden in het laatste gedeelte van het boek. 'Illustrations hors texte' bestaat uit 63 zwart-wit foto's en een genummerde index met beknopte beschrijvingen.

Lévi-Strauss kwam aan de hand van zijn ervaringen tot de conclusie dat er helemaal niet zoiets bestaat als een 'primitieve' cultuur. Bedenkingen die zestig jaar later nog steeds relevant zijn. Het westers georiënteerde denken staat inmiddels immers behoorlijk op de tocht. In het verlengde van zijn reflecties leveren de huidige kunstenaars in residence Laurence Aëgerter en Ronald van Tienhoven door middel van hun gelijknamige project en publicatie 'Tristes Tropiques: Illustrations hors texte' hun bijdrage aan deze discussie. Alle illustraties uit het boek hebben ze zorgvuldig vervangen met een door hun zelf geproduceerde re-enactment die plaats vindt in de omgeving van Beetsterzwaag. Als in een tableau vivant komen de beelden opnieuw tot leven, met behulp van de inwoners uit de nabije omgeving die zich voor een dagje verplaatsten in de geest van de oorspronkelijke geportretteerden. De kunstenaars hebben er zo dus voor gekozen de omgeving te leren kennen aan de hand van nieuwe, door hun opgestelde spelregels.

Het eindresultaat, de facsimile -een term afkomstig van het Latijnse fac simile, wat letterlijk 'maak gelijkend' betekent- is vrij gedetail-

leerd. De compositie, lichaamshouding en gezichtsexpressie op de oorspronkelijke foto's vormen een zeer strikte leidraad. Uiteindelijk waren de specifieke gezichtsuitdrukking en de handelingen immers cruciaal bij Lévi-Strauss' antropologische ontdekkingsreis. Ook wat betreft locatie is er gestreefd naar een zekere picturale overeenkomst. Wat uiteindelijk leidt tot een zo precies mogelijke reconstructie van het origineel. De nieuwe foto's houden zelfs hun oorspronkelijke Franstalige onderschriften in de nieuwe publicatie.

In Kunsthuis SYB werd tijdens de opening een presentatie getoond van alle bladzijden en 63 afbeeldingen, met oorspronkelijke teksten. Deze digitale presentatie kan worden gezien als een voorproefje op de publicatie. Het is natuurlijk niet de eerste keer dat kunstenaars zich op deze manier verhouden tot reeds bestaande beelden, en waarschijnlijk ook niet de laatste. Zo zorgde de Canadese fotograaf Jeff Wall al jaren geleden voor behoorlijk wat opschudding toen hij zijn acteurs Manet's 'Dejeuner sur l' herbe' liet naspelen. Ook Bill Viola baseerde zijn wereldberoemde video- werk 'The Greeting' op een zestiende -eeuws schilderij van Jacopo da Pontormo, waarop de visitatie -het moment dat Maria aan Elizabeth vertelt dat ze in verwachting is- in beeld is gebracht.

Hoewel de vorm op zich dus niet als zodanig indruk maakt, doet het eindresultaat dat des te meer. Uit de beelden spreekt vooral pure rust en gemak. Een staat van zijn die zelfs invloed lijkt te hebben op de gemoedstoestand van de toeschouwer. Je raakt bijna jaloers op de personages die geen enkele vorm van stress lijken te ervaren en zich geheel hebben neergelegd bij hun situatie. De personen lijken zich allerminst ongemakkelijk te voelen, ondanks het feit dat ze naakt zijn. Iets wat in onze westerse samenleving toch niet zo heel vaak meer als 'normaal' wordt ervaren. Mooi is vooral de foto waarop het instinctieve groepsgebeuren en gevoel van saamhorigheid naar voren komt. Mensen voelen zich veiliger in elkaars bijzijn. Een oerinstinct waaraan we tegenwoordig in ons dagelijks leven nogal eens voorbij lijken te gaan.

Aëgerter en Van Tienhoven delen een interesse in de betekenis van fotografie in een historische en documentaire context. Volgens eigen zeggen streven ze ernaar 'een driehoek te vormen van drie reflecties: die van een kunsthistorica met fotografie als specialisatie, een antropoloog/etnograaf gespecialiseerd in visuele antropologie, en een fotograaf die ervaring heeft met documentaire fotografie in een etnografische context.' Het blijkt een interessante samenkomst: het resultaat is immers noch documentaire- fotografie, noch werkelijk gebaseerd op historische gebeurtenissen. Er is zowaar een combinatie ontstaan die een nieuwe esthetiek mogelijk maakt.

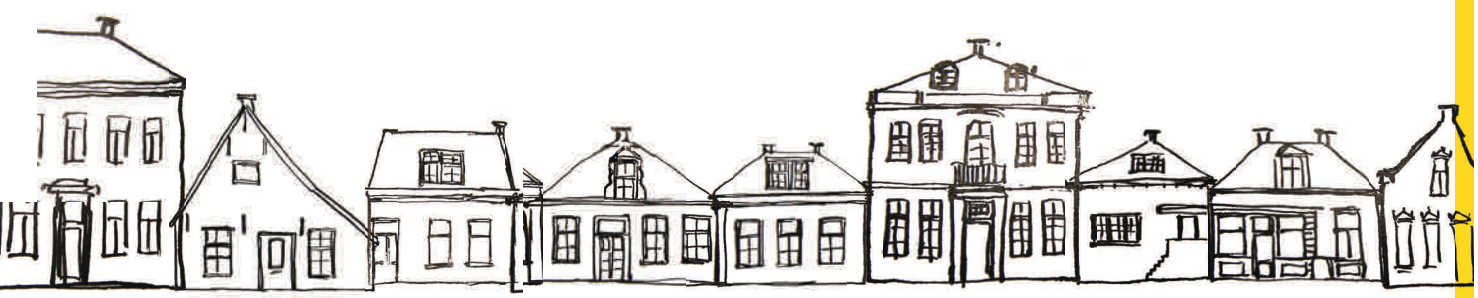

OUR HOUSE IN THE MIDDLE OF THE STREET
23 oktober 2010 t/m 24 oktober 2010

‘Leert een symposium geduldig luisteren?’
door: Irma Driessen

Our house in the middle of the street, het symposium ter gelegenheid van tien jaar Kunsthuis SYB, stelde de toehoorders danig op de proef. Bezoekers sjouwden een dag lang door het huis, steeds op zoek naar een volgende spreker. In elke ruimte wachtte iemand: bij de ingang, in de keuken, de woonkamer, de slaapkamer, de tentoonstellingsruimte. Zo goed en zo kwaad als het ging zocht ieder steeds een plekje, soms was het krap, meestal lukte het wel. Aan het eind van de dag had men alle hoeken en gaten van het huis gezien.

SYB betoonde zich op zijn feestje een uiterst gulle gastheer. Vanuit Rotterdam en Amsterdam was gratis vervoer naar Beetsterzwaag geregeld, en behalve volop eten en drinken was er vrolijk vermaak (performance Vodoocoffee van Manel Esparbé I Gasca), stemmig voorleeswerk (Basje Boer) en stemmige muziek/zang (Gerwin Luijendijk en Kathrin Wolkowicz). Alles verliep in gemoedelijke sfeer. In de kelder draaide nonstop een video met Syb Hellinga (film van Elias Tieleman). Een speech van een familielid benadrukte hoe bijzonder het is dat het er is: Kunsthuis SYB.
Maar Kunsthuis SYB wilde niet alleen feestelijk terugblikken, het wilde ook vooruitkijken, liefst met kritische blik. Daarom hadden Maja Bekan en Irene Kromhout zes sprekers gevraagd te reflecteren op het thema ‘huis’. Elk van hen kreeg één invalshoek toebedeeld die raakte aan de verschillende manieren waarop kunsthuis SYB de afgelopen tien jaar is gebruikt cq. heeft gefunctioneerd: nesting, hospitality, private/public, playground structures, social politics, open house. Ik laat die termen onvertaald. In het Nederlands – nestelen? – klinkt kunsttheorie – net als popliedjes – al snel onbeholpen.

Nesting De meest theatrale lezing – Kitchen Lecture van Deirdre M. Donoghue – boeide me het meest. Er gebeurde wat. Er was sprake van dramaturgie. Deirdre M. Donoghue hield een lezing en bereidde tegelijkertijd aan een fornuis een roeromelet. Terwijl ze eieren klutste, roerde en eindeloze liters melk bij de eieren schonk, las ze tekst van blad en raakte daarbij steeds de draad kwijt. ‘I cannot see anymore which line I’m on’. Iets met geschiedenis. Julia’s balkonscene. Taal. Cultureel aangeleerde gebaren. Communicatie. Het grappige van de situatie was dat de lezing inhoudelijk commentaar gaf op de situatie. Deirdre M. Donoghue, druk bezig met haar omelet, praat over ‘authentic gestures’ terwijl ‘everything else fails’. Klopt, taal schiet tekort, ik ben de draad al lang kwijt, er gebeurt teveel in de kleine keuken: om Deirdre M. Donoghue beginnen plots allerlei mensen broodjes te smeren. Zoete geuren vullen de keuken. Deirdre M. Donoghue heeft het inmiddels over ‘gestures gone wrong’ en bevolkingsgroepen die elkaar niet begrijpen omdat men elkaars gebaren verkeerd interpreteert. Terwijl ze staat te praten haalde een figurant (Maja Bekan) iets van het aanrecht weg dat vervaarlijk lag te smelten tegen de hete pan. We zitten opgesloten in een droste-effect: Deirdre M. Donoghue, huisvrouw, geeft een lezing terwijl Deirdre M. Donoghue, kunstenaar, een lunch klaarmaakt. Ze maakt geen enkel

Our house in the middle of the street

onderscheid tussen wie ze is en wat ze doet. Ze doet/is alles tegelijk. Daardoor word ik me pijnlijk bewust van mezelf, van de begrenzing van mijn gedrag: een toehoorder die zich braaf schikt in één rol, die van een geduldige, geconditioneerde luisteraar. Om antwoord te geven op de vraag van het begin: au.

Hospitality De meest afwezige spreker (er was ook een halfaanwezige spreker via Skype) – Daniëlle van Zuijlen – gaf aan de hand van projecten uit het archief (kunsthuissyb.nl) een helder overzicht van tien jaar SYB. Haar reflectie, genereus en betrokken, in de vorm van een brief, voorgelezen door Irene Kromhout gezeten op een stoel, bood en biedt allerlei aanknopingspunten om verder na te denken over SYB's sterke en zwakke kanten. Met name dat laatste maakt een reflectie natuurlijk interessant. Sterk: veel kunstenaars blijven nadat ze een project bij SYB gedaan hebben betrokken bij de organisatie. Gasten worden gastheren, deelnemers nemen plaats in de progammeringscommissie, kunstenaars nodigen collega-kunstenaars uit. Maar die betrokkenheid brengt ook een gevaar met zich mee: dat van incrowd en naar binnen gerichtheid. Voor je het weet vorm je een gesloten/besloten kunstscene-clubje met een hoog-ons-kent-ons-gehalte – door Daan Samson op de hak genomen in zijn solo-show Last christmas I gave you my heart (2006) waar kunstenaars van naam (willekeurige personen met toevallig dezelfde naam als de kunstenaars) aanzaten aan een luxe kerstdiner en cadeaus kregen, waar je van buiten door de ramen naar kon kijken (videoperformance) maar zelf geen deel van uitmaakte. Van Zuijlen constateerde nog een potentieel zwakke plek: kunstexploitatie van Beetsterzwaag en haar bewoners, met name als er weer eens een groep kunstenaars is neergestreken, al of niet gedropt door een kunstopleiding om een tijdje lekker buiten de context van de academie te werken. Moeten ze weer. Hoe vaak kun je van een gemeenschap enthousiasme vragen? En hoe dan? Weer een enquête invullen? Wanneer gaat een poging tot publieksparticipatie over in lastigvallen, wanneer wordt provocatie overlast? Er heeft een 30m lange windmolenwiek op een voetpad in het dorp gelegen (7 TON, 2007).

Social Politics De meest manipulatieve spreker, Frans-Willem Korsten, gooide aan het einde van de dag behendig nog enkele knuppels in het hoenderhok. Zijn lezing bracht die mate van opwinding teweeg die coördinator Maartje Peters zich in haar openingswoord had gewenst: 'sharing thoughts' en 'opening up discussion'. Korsten probeerde de minimale condities te schetsen die nodig zijn voordat je kunt spreken van een collectief. Als je die condities kent, kun je daar je voordeel mee doen in de strijd tot (zelf)behoud. Politiek gaat – uiteindelijk – over macht en strijd, betoogde Korsten. Een collectief heeft, als het wil, macht: 'Stel dat we in februari met zijn allen besluiten drie weken geen vlees te eten, kan dat echt iets veranderen.' Volgens hem kent een collectief bepaalde regels, een gedeelde interesse ('strijd'), is niet willekeurig (leden van een collectief disciplineren zichzelf) en liefst gelijkwaardig. Over die laatste conditie: idealiter is er sprake van een structuur van 'open networks' en 'travelling ideas' en niet één of andere supermanipulator op de achtergrond. Toen naar aanleiding hiervan een discussie ontstond, moest Korstens helaas weg. Jammer, eindelijk was er frictie. Ik had van de betrokken SYB-ers wel willen horen wat voor collectief SYB eigenlijk is. Wie leidt? Strijden ze ergens voor?

De zes lezingen van het symposium vormen een eerste verkenning om verder na te denken over het fenomeen projectkunst. SYB is bezig met een publicatie over dit onderwerp. Behalve genoemde sprekers/ performers voerden Ana Nikitovic vanuit Belgrado, Aymeric Mansoux (oa. http://naked-on-pluto.net/) en Emily Williams het woord.

5E SYBREN HELLINGA KUNSTPRIJS GENOMINEERDEN-TENTOONSTELLING
Carl Johan Högberg, Daniël de Roo, Jenny Lindblom, Jetske Verhoeven, Laurence Aegerter
27 oktober t/m 14 november 2010

'De vijfde Sybren Hellinga kunstprijs'
door: Laurie Cluitmans

Er hangt een zekere spanning in Kunsthuis SYB op zondagmiddag 14 november. Een vijftal kunstenaars (Laurence Aëgerter, Jenny Lindblom, Carl Johan Högberg, Daniel de Roo en Jetske Verhoeven) zwerft wat zenuwachtig door de vertrekken, de tijd dodend, in afwachting van de uitslag van de inmiddels alweer vijfde Sybren Hellinga Kunstprijs: de driejaarlijkse prijs die in 1998 door galeriehouder Sybren Hellinga in het leven werd geroepen om zijn levensmissie – compromisloze kunst aan te moedigen – kracht bij te zetten. Een paar uur later komt de jury, bestaande uit Hilde de Bruijn (voorheen SMART Project Space), Hanne Hagenaars (Mister Motley), Ad de Jong (beeldend kunstenaar) en Lotje van Lieshout (winnaar vierde Sybren Hellinga Kunstprijs), met het verlossende woord: Jetske Verhoeven wint de vijfde Sybren Hellinga Kunstprijs!

Kunstprijzen in overvloed tegenwoordig in Nederland: van de prestigieuze tweejaarlijkse 'The Vincent' van het Stedelijk Museum Amsterdam en de jaarlijkse 'Volkskrant Beeldende Kunstprijs' tot de meer obscure 'Kunstenaar van het jaar', uitgereikt door Stichting Kunstweek. Elke prijs zijn eigen visie en aanpak, zo ook de Sybren Hellinga Kunstprijs. Geheel in de sfeer van het residentieprogramma, krijgen de genomineerden de kans in afzondering, en naar wens ter plekke, een presentatie voor te bereiden. De vijf kunstenaars brachten wisselende perioden samen in huis door, van enkele weken tot een paar dagen, en het is wat dat betreft niet verwonderlijk dat uiteindelijk Jetske Verhoeven de prijs wint. Ze werkte ruim twee weken in Beetsterzwaag aan een site specifieke installatie en haar nieuwste video 'J'attends la guerre'. Toch blijft het, zoals zo vaak met kunstprijzen, spreekwoordelijk appels met peren vergelijken.

Verspreid over het huis installeerden ze hun werk. Zo toont Daniel de Roo (Amsterdam, 1984) op de begane grond bij binnenkomst een ruimtevullende installatie. 'Symbolic Exchange' bestaat uit drie witte sculpturale figuren op sokkels, met daaroverheen en op de wanden

beelden geprojecteerd uit de media van militante leden van onder andere Hamas en Al-Qaida. De sculpturen komen als het ware tot leven en werpen tegelijkertijd schaduwen op de projecties erachter, alsof ze zichzelf censureren. De frictie tussen werkelijkheid en kunstmatigheid stond eerder centraal in De Roo's werk, maar krijgt nu een expliciet politieke gelaagdheid. Een ruimte verder toont Jenny Lindblom (Eskilstuna, Zweden, 1981) een aantal schilderijen en een collageachtige installatie, waarin ze het idee van het 'sociale zelf' en haar eigen positie als kunstenaar onderzoekt. Lindblom brengt een zekere vervreemding aan in haar schilderijen van duistere paradijselijke settings. Zo poseert een meisje wat ongemakkelijk, als op een vakantiekiekje, terwijl ze met haar felgekleurde badlaken, haar witte, maar deels gebruinde, lichaam bedekt. Tegelijkertijd schijnt Lindblom's handtekening op cartooneske wijze door op het doek, haar eigen identiteit als 'maker' onthullend. Naast Lindblom, brengt Carl Johan Högberg (Eskilstuna, Zweden, 1979) diverse werken gebaseerd op de collage 'Health through Sports' van Max Ernst uit 1920. Het is niet het medium dat eenheid brengt in Högberg's werk, maar de transformaties daar tussen. Van een flipboekje over 'hoe te golfen' maakte hij enkele foto's die hij vervolgens op een diaprojector toont. Er treedt een zekere vertraging op en in plaats van een snelle les, hapert het beeld en is het eigenlijk nog steeds niet duidelijk hoe je moet golfen. Tegen het projectiescherm leunt een pingpong batje. Van brons gemaakt, neemt het echter ook hier het speelplezier weg. Dergelijke subtiele vertalingen van materiaal creëren een typerende spanning in
Högberg's werk. Laurence Aëgerter (Marseille, Frankrijk, 1972) nam de slaapkamers op de bovenste verdieping over en toont er een tweetal installaties. Op twee bedspreien liet ze een vraag en antwoord gesprek borduren. Maar niet zomaar een, het gesprek is gebaseerd op een serie van spirituele seances. Op de linker sprei worden poëtische levensvragen gesteld, zoals 'Do you know love?', maar ook meer praktische en humoristische vragen, als 'Can you travel to Russia?'. De vragen vinden hun antwoord via een verbindende draad op de rechter sprei. Het is een innerlijke dialoog en tegelijkertijd opent het de deur naar een meer spirituele kant. In de andere slaapkamer hangen midden in het kleine vertrek complex geweven tapijten van lichtgevend weefsel. Wanneer het donker wordt lichten aspecten op, alsof de geesten van Kunsthuis SYB voor een moment aanwezig zijn.

Tot slot het werk van Jetske Verhoeven (Nijmegen, 1980). Op de begane grond, in een kleine bedompte ruimte die aan doet als een voorraad kast, toont ze haar video 'J'attends la guerre' (Ik wacht op de oorlog). De titel ontleende ze aan het werk van Benjamin Vautier uit 1981, waar hij op een zwarte achtergrond de tekst met dikke verfklodders aanbracht. Verhoevens video refereert formeel aan die opzet, maar houdt het midden tussen een jeugdherinnering, een fictieve ontmoeting in Beetsterzwaag en een ongedefinieerde dreiging. In eerste instantie is het beeld moeilijk te ontwaren. Tegen een zwarte achtergrond licht af en toe fel licht op. De voice-over klinkt ondertussen in het Fries, een tekst die maar deels in het Nederlands wordt vertaald en mede daardoor moeilijk ontcijferbaar is. Het beeld verandert naar een statisch shot van het bos, terwijl de vrouwelijke voice-over zich de gevaren ervan herinnert: 'brandnetels, weerwolven en een nepbunker uit WOII'. Door de fragmentatie en verschillende linguïstische lagen, dan in het Fries, deels in

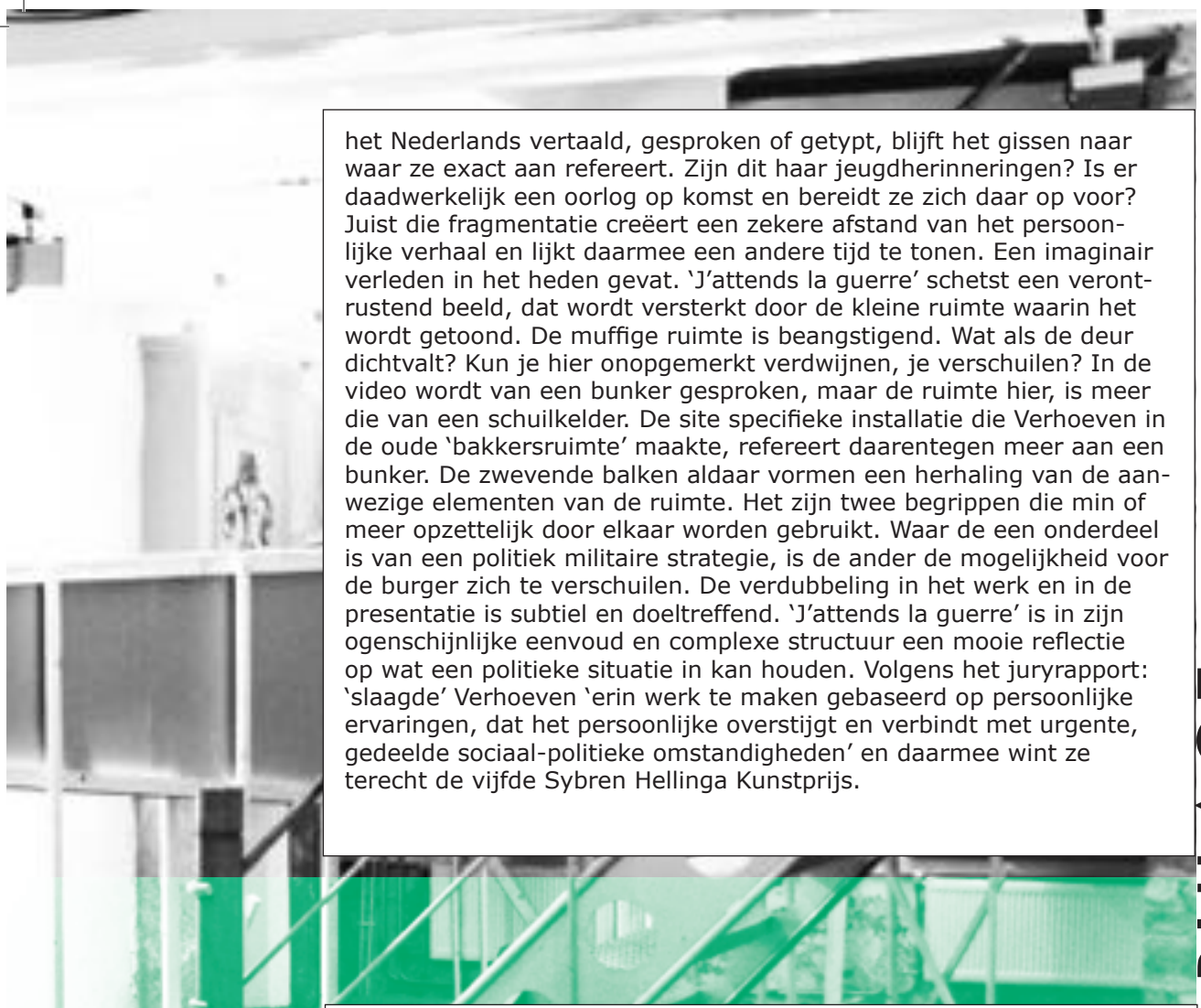

het Nederlands vertaald, gesproken of getypt, blijft het gissen naar waar ze exact aan refereert. Zijn dit haar jeugdherinneringen? Is er daadwerkelijk een oorlog op komst en bereidt ze zich daar op voor? Juist die fragmentatie creëert een zekere afstand van het persoonlijke verhaal en lijkt daarmee een andere tijd te tonen. Een imaginair verleden in het heden gevat. 'J'attends la guerre' schetst een verontrustend beeld, dat wordt versterkt door de kleine ruimte waarin het wordt getoond. De muffige ruimte is beangstigend. Wat als de deur dichtvalt? Kun je hier onopgemerkt verdwijnen, je verschuilen? In de video wordt van een bunker gesproken, maar de ruimte hier, is meer die van een schuilkelder. De site specifieke installatie die Verhoeven in de oude 'bakkersruimte' maakte, refereert daarentegen meer aan een bunker. De zwevende balken aldaar vormen een herhaling van de aanwezige elementen van de ruimte. Het zijn twee begrippen die min of meer opzettelijk door elkaar worden gebruikt. Waar de een onderdeel is van een politiek militaire strategie, is de ander de mogelijkheid voor de burger zich te verschuilen. De verdubbeling in het werk en in de presentatie is subtiel en doeltreffend. 'J'attends la guerre' is in zijn ogenschijnlijke eenvoud en complexe structuur een mooie reflectie op wat een politieke situatie in kan houden. Volgens het juryrapport: 'slaagde' Verhoeven 'erin werk te maken gebaseerd op persoonlijke ervaringen, dat het persoonlijke overstijgt en verbindt met urgente, gedeelde sociaal-politieke omstandigheden' en daarmee wint ze terecht de vijfde Sybren Hellinga Kunstprijs.

BLIKVELD
Mathilde van Beekhuizen
17 november 2010 t/m 2 januari 2011

'Landkaart voor het oog'
door: Lilian Bense

Onder een blikveld wordt over het algemeen verstaan: de verzameling van alle mogelijke blikpunten; het gebied dat door middel van de oogbewegingen met het centrum van het netvlies kan worden overzien terwijl het hoofd stil wordt gehouden. Maar hoe ziet een blikveld er zelf uit, als je het zou visualiseren? Het blikveld van de mens gaat immers verder dan het concrete. Naast datgene wat we daadwerkelijk zien bestaat nog een hele wereld van interpretaties, gevoelens en gedachten die we met het blote oog niet waarnemen, maar die er wel degelijk toe doen.

Wie nu langs Kunsthuis SYB wandelt wordt geconfronteerd met zijn eigen blikveld. Heel even sta je oog in oog met jezelf en je muurvaste verwachtingspatroon. Een moment dwaalt je blik af, door de nauwe gangen, naar plekken die het blote oog nog maar net waar kan nemen. In de mysterieuze, lang uitgerekte, ruimtes zijn slechts opdoemend licht en de daarbij horende schaduwen zichtbaar.

BLIKVELD Mathilde van Beekhuizen

Net als bij een landkaart helpt dit werk van Mathilde van Beekhuizen (Venray, 1974) je bij het vinden van de juiste route in een landschap. De ramen hebben hierbij een verbindende en bepalende factor. Een aantal van de vensters staat immers met elkaar in verbinding: de voor- en zijgevel van Kunsthuis SYB, leidend naar een ruitje van de rechter zijgevel van het voormalige snoephuisje, eindigend in de glazen nieuwbouw van de voormalige galerie van Sybren Hellinga. Op deze manier worden de afstanden in de binnenruimte van buitenaf op een speelse manier inzichtelijk en voelbaar. Door de ramen is ook een deel van de onderliggende constructie zichtbaar, die zich geheel laat zien bij binnenkomst. Zowel in grote, als in verkleinde versie. In de vorm van een miniatuur, maar dan zonder de aanwezige muren, waardoor de aandacht puur op het ontwerp zelf komt te liggen. Daarnaast zijn ook de losse onderdelen stuk voor stuk zichtbaar op een poster die aan de muur hangt.

Basis van het werk vormen in principe de vier gangen -je zou het ook een soort kokers kunnen noemen- waarvan de uiteinden tevens het beginpunt vormen voor de kijker buiten. Deze gedeelten zijn op de begrenzing van de ramen aangebracht, waardoor het effect van de 'gang' op een effectieve manier wordt benadrukt. Doordat de gedeelten elkaar min of meer kruisen ontstaan er interessante interventies in het beeld: de gangen worden onderbroken door zijruimten die weer leiden naar een andere gang waardoor er weer meer ruimte in je hoofd ontstaat. Dat weten we, niet zozeer omdat we dat met onze ogen kunnen zien, maar omdat we dat met ons gezonde verstand kunnen beredeneren. Aangezien door de overgebleven gedeeltes van de ramen ook delen van de constructie zichtbaar zijn zou je ook op basis daarvan een voorstelling kunnen maken van wat je werkelijk ziet, en waarom. Maar is dit echt de bedoeling? Doet het er echt toe wat echt is en wat niet? Het werk dwingt je op een vrij simpele manier na te denken over deze vraag. Wordt dit werk interessanter, of mooier als we weten hoe het in elkaar zit, naarmate we het beter 'begrijpen'?

In het werk van Mathilde van Beekhuizen draait het wel vaker om dit spel met de objectieve werkelijkheid en de fantasie, en de rol die het menselijk zicht daarbij kan innemen. Zo bestond een werk dat ze eerder in 2007 maakte 'Wieviel grösser ist mein Zimmer... (wenn der Boden ein Landschaft ist und der Tisch ein Haus?)' uit twee identieke kamers waarvan de ene houten vloer precies past, maar waarvan die in de andere kamer door de te ruime maat als het ware naar boven schiet. Beiden kamers zijn op geheel eigen manier te betreden. Later, in 2009, bouwde ze een installatie die geïnspireerd was op een zeilreis naar Spitsbergen. Toen ze daar met een groep mensen ijsberen ging spotten met de verrekijker raakte ze gefascineerd door het gegeven dat mensen al roepen dat ze een ijsbeer zien op het moment dat er een klein puntje aan de horizon verschijnt. Wanneer zie je iets, of wanneer neem je dat aan omdat iemand anders dat zegt of omdat een hele groep mensen dat zegt? 'Observatorium', het werk dat hieruit voort is gekomen, bestond uit een ruimte waar op de vloer gedeeltes van een parket zijn gelegd. Op de muren van de desolate ruimte stonden gedeelten van een dialoog van de ijsbeerspotters geschreven. Met verrekijkers werd de bezoeker uitgenodigd het gesprek dat op de muren geschreven stond te volgen en de zolder in al zijn details te observeren.

Wat ‘zien’ we werkelijk in Beetsterzwaag? Buiten is wat je ziet als je alleen je ogen gebruikt. Binnen is wat je ziet als je je hoofd erbij laat werken. Het schept een dynamisch beeld van de fragmentarische werkelijkheid. Een beeld dat je aan het denken zet over je eigen perceptie: over het verschil tussen kijken en zien en vooral over de keuze die je daar zelf in kunt hebben.

BLIKVELD Mathilde van Beekhuizen

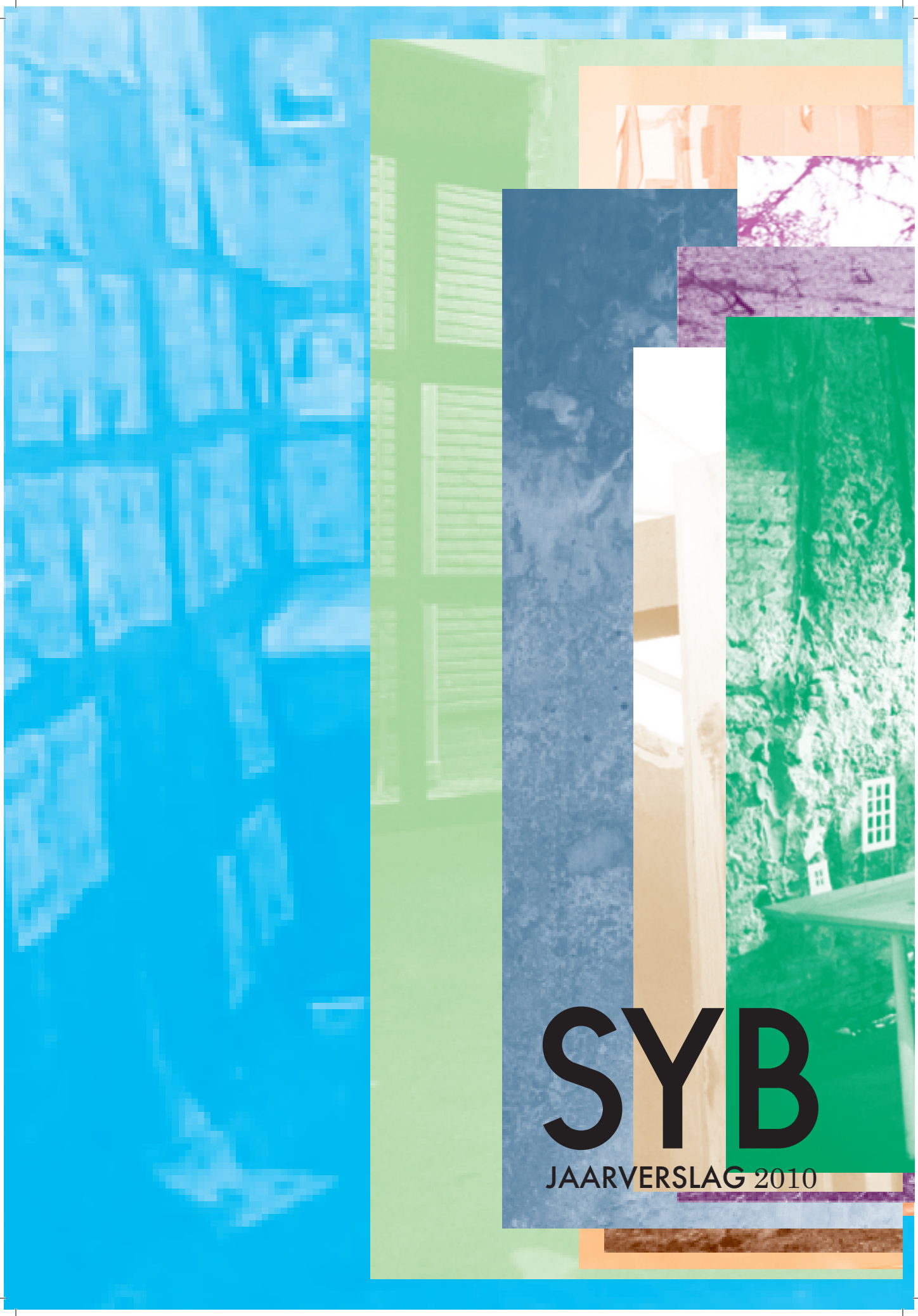

SYB

JAARVERSLAG 2010